

KÖKTÜRK, Erol, "Yeni Yüzyılın Temel Yönelimleri Optiğinden Harita Mühendisliği Eğitimindeki Bir Değişimin Temel Parametreleri", *Harita Mühendisliğinde 50 Yıl Eğitim Sempozyumu Aralık '99*, 2-3 Aralık 1999, Yıldız Üniversitesi Oditoryumu, İstanbul.

YENİ YÜZYILIN TEMEL YÖNELİMLERİ OPTİĞİNDEN HARİTA MÜHENDİSLİĞİ EĞİTİMİNDEKİ BİR DEĞİŞİMİN TEMEL PARAMETRELERİ

Doç. Dr. Erol KÖKTÜRK
Harita Mühendisi

ÖZET

Sorunu Nasıl Ele Almalı? / 21. Yüzyılın Temel Eğilimleri - Tartışmanın Paradigması / Vizyon ve Yeni Mühendisin Vizyonu / Eğitimin – Bilimin ve Araştırmanın Yeniden Ele Alınışı / Neyi Geliştirmeli? / Teknik Eğitim-Mühendislik Eğitimi / Eğitimin Tarafları-Katılım / Etik ve Meslek Etiği / Kalite Konusu / YÖK Sisteminin Eleştirisi / Evrensel Yönelimler-Ülke Koşulları / Yeni Bir Yaklaşım Yöntemi Değiştirmekle Olanaklı

SORUNU NASIL ELE ALMALI?

Değerli felsefeci Prof. Dr. Bedia AKARSU, "Sekiz yüz yıllık tarihi içinde üniversitelerin, hepsinde ortak olan, değişmeyen tek bir idesi var: Bilim... Bilime hizmet etmek, bilim eğitimi vermek ve bilim yardımıyla düşünce dünyasının düzeyini yükseltmek, ortaçağdan günümüze değin üniversitelerin ereğidir" diyor. Bilimsel düşünüşe dayalı çağdaş üniversite idesi, ancak 19. yüzyılda gerçekleşebilmiş... 50 Yıl Sempozyumu'nda, bu idenin sektörümüzle ilgili yanının ülkemiz koşullarındaki sorunlarını, gelişme perspektiflerini tartışacağız.

"Ünivers", Latince kökenli bir sözcüktür ve "evren" demektir. "Üniversel" ise "evrensel" anlamına gelir. Üniversite sözcüğünün bunlardan köklendiği biliniyor. Bu nedenle nerede olursa olsun, üniversite sorunlarına yaklaşımın evrensel olması gerekir. Ama bilinmektedir ki, evrensel olmak, evrensel olurken ülkenin özgün koşullarını gözetmeyi de içermelidir.

Bunun için çabalarken, unutulmamalıdır ki, üniversitenin birbirinden ayrılmaz iki amacı vardır:

- Bilgi ve bilimi yeniden üretmek, araştırma yapmak, yayın yapmak
- Eğitmek ve öğretmek

Bu eylemleri gerçekleştirirken temel hedef artık, yaşamın tüm alanlarında olduğu gibi, bu alanda da kalite çitasını yükseltmek olarak ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle 18-19 Mart 1999 günleri Çukurova Üniversitesi'nde gerçekleştirilen **5. Üniversite Kurultayı**'nda "**Üniversitelerde Eğitimin Niteliği (Kalitesi)**" konusunda, var olan durumun olumsuzluklarından hareketle, nitelik iyileştirilmesine yönelik çözüm önerileri sunulmuştur. Yani artık üniversitelerde hem öğretme hem araştırma hem de genel üniversite ortamı konusunda çitanın yükseltilmesinin eşliğinde olduğumuz bir gerçektir.

Çalışmada 21. Yüzyıldaki olası toplumsal gelişmeler, mesleki değişimler ışığında, eğitim sistemi kendi bütünselliği ve sektörel özneliği içinde ele alınmaya çalışılmıştır.

21. YÜZYILIN TEMEL EĞİLİMLERİ-TARTIŞMANIN PARADİGMASI

Değişimin Parametreleri – Tartışmaların Projeksiyonu – Yeni Yönelimler

Emre KONGAR'a göre (1999:21-44), 21. Yüzyılda, bilgisayar ve iletişim devrimi sonunda etkisi gittikçe artan “dış dünya”, hiç kuşkusuz, hem doğrudan hem de dolaylı olarak, “küreselleşme” ile Türkiye’yi en çok etkileyecek *birinci büyük süreci* belirlemiş gözüküyor. Bu “küreselleşmenin” etkisi siyaset, ekonomi ve kültür alanlarında kendisini gösterecek... 21. Yüzyılda Türkiye’yi biçimlendirecek *ikinci büyük süreç*, nüfusun kentsel alanlarda yoğunlaşması ve kendine özgü bir yağma kültürü oluşturması sonucunu veren *kentleşme sürecidir*. Olaya geniş perspektif açısından bakıldığında Türkiye’yi 21. Yüzyılda biçimlendirecek *üçüncü büyük sürecin demokratikleşme* olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz.

Bu yaklaşımda dış faktöre verilen önemi başka kurumlar ve araştırmacılar da paylaşmaktadırlar. “Dünyanın 2010’lu, 2020’li yıllarının bugünden şekillendirildiği” vurgulanan TÜGİAD Raporu’nda (1998a: 88-22), “Uzun vadeli düşünme pratiğinden uzaklaşılması, ileriki yılların bugünden kaybedilmesi anlamına gelecektir” denilmektedir. Hızlı ve sürdürülebilir ekonomik büyümenin en önemli belirleyicisi, daha da geniş anlamda ülkelerin ekonomik vizyonlarının belirleyicisi ise dünyada yaşanmakta olan ve önümüzdeki on-yirmi yıl içinde karşılaşılabilecek olan ekonomik, ticari, sosyal ve kültürel değişimler ve trendlerdir. Toplumsal ve bireysel refahın artırılmasını hedefleyen Ekonomik Vizyon ve Değişim Programı hazırlanırken azami ölçüde dikkate alındığı söylenen ve 2000’li yılların başlarında yaşanacağı belirtilen bu değişimler ve trendler şöyle sıralanmaktadır: Küreselleşme, ekonomi ve ticarete serbestleşme, bölgeselleşme/bölgesel ticari ve ekonomik birlikler, ekonomik merkezin Atlantikten Pasifiğe kayışı, Çin’in ve Hindistan’ın yeni dünya devleri olması, Avrupa Birliği, Çokuluslu şirketlerin artan belirleyiciliği, şirketler arası satın alma/birleşme ve işbirlikleri, doğrudan yabancı sermaye yatırımları, uluslararası kurallar ve hakemler, bilgi toplumu/üretim faktörlerinde değişim ve insan kaynakları, hammadde fiyatlarında gerileme, dünya mal ve hizmet fiyatlarının birbirine yakınlaşması, teknolojiye dayalı olarak gelişmiş ülkeler ile diğer ülkeler arasındaki farkın açılması, iletişimin etkisi ile tek tip tüketim kalıbının oluşumu, demokratikleşme/insan hakları/doğaya saygı gibi kavramların uluslararası alanda belirleyici unsur olması, devletin işlevlerinin yeniden tanımlanması.

Raporda insan kaynakları ve teknoloji ile ilintili olarak şu vurgular dikkat çekmektedir: Uluslararası rekabette belirleyici unsur ucuz emek ve yoğun sermayeden yetişmiş emek, bilgi unsuru ve etkin sermaye ile teknoloji kullanımına dönmektedir. Yetişmiş emek, bilgi unsuru ve teknoloji tamamen insan kaynaklarına dayanmaktadır. Bu nedenle uluslararası rekabetin belirleyicileri iyi yetişmiş insan kaynakları, eğitim ve bilgi toplumu unsurları olmaktadır. İnsan kaynağı ve bilgi, sermaye ve hammadde kaynağından daha etkili üretim faktörüne dönüşmektedir.

Öte yandan 19. Yüzyılda 100 yılda bir, 1960’larda 20 yılda bir, 1970’lerde 10 yılda bir kendini yenileyen teknoloji, 2000’li yıllarda iki yılda bir, hatta her yıl kendini yeniler duruma gelmektedir. Teknolojiye dayalı üretim yapan gelişmiş ülkeler, ekonomilerinde yarattıkları katma değeri kısa süre içinde katlarken, teknolojiyi sadece kullanan ülkelerin katma değer üretimi istenilen hızda artmamaktadır. Bu nedenle gelişmiş ülkeler ile gelişmekte olan ülkeler arasındaki gelişmişlik farkı giderek açılmaktadır ve teknoloji üretimi en kritik unsur durumuna gelmiştir.

Öztürk’e (1999: 4) göre de gelecek yüzyılda insanoğlunun çözmesi gereken çok önemli sorunlar var: Daralan tarım alanları ile artan dünya nüfusuna bağlı olarak büyüyen gıda gereksinimi, gittikçe tükenen içme suyu kaynakları, bilinçsiz ve denetimsiz endüstriyel uygulamaların getirdiği çevre kirliliği, bilimi üreten ülkelerle tüketici ülkeler arasında artan gelir ve refah dengesizliği, yeni teknolojilerin barışçı olmayan uygulamaları... Öztürk, gelecek yüzyıl için şu altı noktaya vurgu yapmaktadır:

- Gelecek yüzyılın toplumu bilgi toplumu olacak
- Bilgi toplumuna giden yol bilgiden, bilgiye giden yol bilimden geçecek
- Bilim bilinçli, yani insana ve doğaya saygılı olarak uygulanacak
- Uygulanacak bilim yoksa, uygulamalı bilim de olmayacağı için temel bilime yatırım yapılacaktır
- Bilimin, ülke, toplum, cinsiyet ayrımı gözetmeksizin herkesin ulaşabileceği, insanlığın ortak mirası olduğu hatırdan çıkarılmayacak

- Doğal bilimlerle sosyal bilimler barışık olacak

Bu değerlendirmelere karşın gelişmenin dünya ölçeğinde tüm ülkeler düzeyinde aynı oranda olmayacağı da bir gerçek. Ekonominin eşitsiz büyüme ve dağılma yasası bu süreçte işleyecek. Çetin ALTAN, 2027 Yılı'nın Anıları'nda bu konuyu şöyle dile getiriyor: 2027 yılının karşımıza diktiği en keskin sorun, toplumun önemli bir bölümünün henüz çağdaş teknolojiye uyum sağlayamaması. Bu bölüm dededen babadan ne görmüşse onu sürdürmekte direniyor ve süper dünya üyeliğinin sağladığı nimetlerden bir türlü yararlanamıyor (Altan 1999: 33). Yeryüzünde yaşayan herkesin cebinde taşıdığı telsiz telefonun numarasının, aynı zamanda hem banka, hem de kimlik kartının numarası olduğu için, kişinin, dünyanın neresinde bulunursa bulunsun oradaki seçimlere katılması işleminin kolaylaşacağını ileri süren Altan, bunun koşulunun, ülkelerin bugün adına yeni dünya düzeni denilen, kendisinin süper dünya olarak tanımladığı ülkeler ailesinin bir üyesi olmak olduğunu da belirtiyor.

Bu değerlendirmelere karşın, 7. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda yeni yüzyılın yönelimleri doğrultusunda atılan adımların yetersiz kaldığı vurgulanmaktadır. "Bilim ve teknoloji politikasının odak noktası, toplumun bilgi seviyesinin yükseltilmesi; AR-GE faaliyetleriyle desteklenen ürünlerin minimum maliyet, kalite, standart ve süreklilik ilkelerini yerine getirecek bir gelişmeyle sağlanmasıdır. Bu kapsamda ülkemizde uluslararası rekabet gücü elde edecek teknoloji üretebilme yeteneğine ulaşamamıştır" denmektedir. Yine aynı kaynakta, "Herhangi bir kurum veya kuruluşa, özellikle karar alıcılara ihtiyaç duydukları nitelik ve miktardaki bilgiyi gerekli zamanda ve gerekli yerde sağlayabilecek hizmetler ve teknolojiler sistemi olarak tanımlanan bilgi altyapısı yetersizdir. Türkiye'de halen ulusal düzeyde toplanması zorunlu ve öncelikli veriler belirlenmemiş olup veriler belirli bir standartta değildir. İstatistik altyapısı, kurumlararası veritabanları ve bunların iletişimini sağlayan teknik metodolojiler istenen düzeyde oluşturulamamıştır" değerlendirmesi yapılmaktadır (DPT 1995:13). Demek ki bilgi toplumu takvim olarak yaklaşmakta, ancak biz ona uzak durmaktayız...

Yine de 7. Beş Yıllık Kalkınma Planı, "Türkiye 21'inci yüzyıla çağdaş, üreten, gelirini adaletle paylaşan, insan haklarını ve demokratik özgürlükleri tam olarak kullanan, barış içinde bir ülke olarak girmelidir. Türkiye olanakları ve toplumsal dokusu ile bu atılımı gerçekleştirecek güce sahiptir" denilerek (s:16) bir umut ortaya konmaktadır.

Toplumumuzu, sektörümüzü ve eğitimimizi yeniden tasarlarken, gelecek yüzyıldaki yönelimlere ve bunların ülkemizdeki yansımalarına, ülkemizin özgün koşullarına gözümüzü kapatamayız. Onları derinlemesine kavramak ve içselleştirmek gerekmektedir.

VİZYON VE YENİ MÜHENDİSİN VİZYONU

Vizyonun Anlamı / Mühendisin Toplumsal Yeni Konumlanışı – Aydın İnsan Kimliği - Sorumluluklar

Robert H. Rosen, "İnsanlar, kendilerinden daha büyük bir şeyin parçaları haline geldiklerinde şaşkıncı şeyler olabilir" der. Tekilliğini koruyarak "biz'i arayan insan bilinçle oluşturduğu ve evrensel ilkeler üzerine oturduğu bir vizyona sahipse, bir geleceğe sahip olur. Önce vizyonunu ifade eder ve bu vizyon onun gelecekle ilgili verilmiş sözü olur. Bu noktadan sonra kişi verdiği sözle bütünlük içinde yaşayarak yaşamını oluşturur.

Cüceloğlu'nun kitabında (1997: 73-131) geniş yer verdiği vizyon, yaşamın tümünü anlamlaştıran, her güne, her saate, her davranışa anlam veren bir bütündür. Bu bütün evrensel temel ilkeler üzerine kurulmuşsa, kişinin kafasını ve kalbini içeriyorsa, muazzam bir güç kaynağı oluşturur ve insan yaşam coşkusuna kavuşur. Kişi yaşamının temeli olacak vizyonunu kendisi için oluşturmalı, başkalarına göstermelik olarak yapmamalıdır. Yaşam vizyonunu oluştururken, kendi iç dünyasına yönelmeli, orada gönlünü coşturan bir yaşam görevi, bir hizmet bulmalı ve bu yolu izleyerek geleceğini görebilmelidir.

Vizyonun kişiye yönelik bu özelliğinin yaşamın bütünselliği içinde bir yerlere oturtulması gerekir. Çünkü insan değişik yaşam rolleri içinde bir bütündür. Yani parçaların yan yana konmasından oluşmamıştır. İnsan bir bütündür, yaşam bir bütündür, evren bir bütündür. Bu nedenle bir insanın yaşamının değişik yönleri bir bütünlük içinde ilişki içindedir. Bu bütünlük bozulduğu zaman sağlıklı bir durum ortaya çıkar. Bütünlüğü bozulmamış bir insanın, doğal olarak, yaşam başarısından söz edilir. Yaşamı bölük pörçük, parçalara bölünmüş olan insan ise değişik rollerinde başarılı olabilir, ama yaşamın tümünde başarısızlığa uğrayabilir.

Yaşamın bütünlüğünü bilmek, yaşam vizyonunu bu bütünlük üzerine oturtmak ve yaşam rollerini bu vizyon çerçevesinde dengelemek bir insanın erişebileceği en önemli başarıdır.

Öte yandan kişinin varmak istediği noktanın bilincinde olması kadar, şu an nerede olduğunu gerçekçi olarak değerlendirmesi de önemlidir. Şimdiki nokta ile gelecekte varmak istediği nokta arasındaki mesafe, bu kişinin gelişmesi için bir psikolojik gerginlik yaratır. Buna “gelişim gerginliği” adını veren Cüceloğlu, gelişim gerginliğinin kişiyi öğrenmeye ve gelişmeye ittiğini, onu canlı tuttuğunu belirtir. Çünkü bir vizyondan kaynaklanan gelişim gerginliği, insanın yaşamındaki en önemli güç kaynağıdır. Bu güç sayesinde, vizyon sahibi kişi başarısızlıklara takılıp kalmaz. Çünkü yaşamda başarısızlık yoktur. Başarısızlık bir olaydır. Bir olay beklenen sonucu vermemiştir. Ne var ki, beklenen sonucu vermeyen bu olay, kişiye mutlaka önemli bir şey öğretmiştir. Bu nedenle Vince Lombardi’nin dediği gibi, **“önemli olan yere düşüp düşmemen değil, tekrar ayağa kalkıp kalkmamandır”**.

Ayağa kalkmak insanın önünde bir hedef, içinde enerji olmasıyla ilişkilidir. Bu hedefler, vizyon ana başlığı altındaki hedefler, bir çok araştırmada göze çarpmaktadır. Mesleğimizde uluslararası alanda 2010-2015 yıllarındaki haritacılığı, örgütlenmesini tartışan çalışmaların sayısı giderek artmaktadır. Gelişimi ve değişimi evrim yasaları çerçevesinde ele alanlar, bunun bir gecede olmayacağını bilenler, bu hazırlıkları yapmaktadırlar.

Ülkemizde harita sektörünün 2015-2020 vizyonu nedir? Bu konuda bir şeyler yapılan yer, yerler, kişi, kişiler var mıdır? Varsa ne iyi... Yoksa, böylesi bir vizyonsuzluk, sektör aktörleri arasındaki çimentonun yanmasının en önemli nedenlerinden birisi değil midir? Peşinden yürünecek hedeflerden, ülkülerden yoksunluk, organize olmayan parçacı çalışmaları kıskırtmaz mı? Parçacı çabalarla, düzenlemelerle, değişikliklerle sektörümüzün karşı karşıya bulunduğu değişim beklentisi karşılanabilir mi? Genel olarak mühendislerin, yanı sıra da harita mühendislerinin yaşadığı döneme karşı, gelecek kuşaklara karşı sorumluluklarının bilincinde olabilmeleri, bunları yerine getirebilmeleri, aydın insan olarak toplumsal görevlerinin üstesinden gelebilmeleri vizyonsuz, yani hedefler olmadan, yani gözlerini dikebileceği bir gelecek olmadan olanaklı olabilir mi?

Vizyon, hem insan, hem meslek, hem de ülke düzleminde insanın geleceğini yaratması ve geleceğinin sahibi olması için temel parametrelerin başında gelmektedir.

EĞİTİMİN – BİLİMİN VE ARAŞTIRMANIN YENİDEN ELE ALINIŞI

Dünya Bilim Konferansı - Bilim - Eğitim - Araştırma - sorumluluklar

Yeni arayışlarda, her şeyi yeniden ve sıfırdan kurma olanağı yoktur. Her yeni tasarım, geçmişin birikimleri ve deneyimleri üzerine kurularak geleceğin yönelimlerini kucaklar. Bu nedenle bilim, teknoloji, araştırma ve eğitim alanında uluslararası alandaki kabulleri ve çağrıları da gözetmek gerekmektedir.

26 Haziran-1 Temmuz 1999 tarihleri arasında Budapeşte’de (Macaristan) yapılan ve 150 ülkeden bilim insanları, araştırmacılar, Nobel kazananlar, bilim kurumları temsilcileri ile hükümet temsilcilerinden oluşan 2000’i aşkın kişiyi bir araya getiren **“Dünya Bilim Konferansı: 21. Yüzyılda Bilim-Yeni Bir Yükümlülük”** konferansında, bilimin ve bilimsel araştırmaların 21. Yüzyılda izlemesi gereken yolun belirlendiğini görüyoruz. Yirminci yüzyılda **“sanayi devrimi”**ni gerçekleştiren insanlık, yirmi birinci yüzyılda **“bilim devrimi”**ni gerçekleştirmenin umudu ve beklentisi içinde... İnsanlık yirminci yüzyılda başaramadığı **“eşit paylaşımı”**, **“yeni bir sözleşme”** ile yirmi birinci yüzyılda gerçekleştirmeye çalışacaktı. Bilim ve teknoloji sadece gelişmiş ülkelerin refahı için değil, küresel refah için kullanılacaktı. Bunu başarmanın ilk koşulu ise bilimle toplumun, bilimi üreten kesimle bilimi kullanacak olan kesimin bir araya gelip yeni bir sözleşmeye imza atmasıydı. Ne yazık ki, Türkiye’nin toplum temsilcileri bu imza törenine gelmediler. Ya daha **“mühim”** konular vardı Türkiye’nin gündeminde, ya da bilim-toplum sözleşmesi kavramına alışık olmayanlar için **“yeni bir sözleşme”**nin anlamı yoktu (Öztürk 1999: 4).

Konferansın sonunda, bütün bilim kurumlarına ve bilim örgütlerine, bilim adamlarına, hükümetlere, sivil toplum örgütlerine, bütün dünyaya yapılan bir çağrı özelliği taşıyan ve hepsi önemli 46 maddeden oluşan konferans sonu bildirgede konumuzla ilgili aşağıdaki saptamalar dikkat çekiyor (CBT 1999a: 9-10):

1. Hepimiz aynı gezegende yaşıyoruz ve biyokürenin bir parçasıyız. Karşılıklı dayanışmanın giderek önem kazandığı ve geleceğimizin, yaşamı destekleyici küresel sistemlerin korunmasına ve tüm yaşam biçimlerinin sürdürülmesine bağlı olduğu herkesçe kabul ediliyor. Tüm dünya uluslarını ve bilim adamlarını bilimin her dalından bilginin insanların gereksinimleri ve amaçları doğrultusunda, bu bilgiyi kötüye kullanmadan, sorumlu bir tutum içinde ivedilikle kullanılması gerektiğini kabule çağırıyoruz.....

4. Günümüzde bilim alanında çarpıcı gelişmeler beklenmesine karşın, bilimsel bilginin üretimi ve kullanımı konusunda güçlü ve bilinçli demokratik bir görüş alış-verişine gereksinim duyulmaktadır. Bilim çevreleri ve karar alıcılar böylesi bir görüş alış-verişinden yola çıkarak kamu güvencesini sağlamalı ve bilime destek vermelidir. Törel, toplumsal, kültürel, çevresel, cinsel, ekonomik ve sağlıkla ilgili konuların ele alınması, öncelikle doğal ve toplumsal bilimlere içeren disiplinler arası çok daha yoğun bir çabayı gerektirmektedir. Daha adil, gönencli ve güçlü bir dünya için bilime ağırlık verilmesi, gerek kamu, gerekse özel tüm ilgili kuruluşların uzun erimli çabalarını, daha geniş yatırımlarını ve bilimsel bilginin paylaşılmasını gerektirmektedir.

8. Yirmi birinci yüzyılda bilimin dayanışma yoluyla tüm insanlara yararlı olacak ortak bir değere dönüştürülmesi gerektiğini, bilimin doğal ve toplumsal olguların kavranması açısından güçlü bir kaynak olduğunu ve toplumla çevre arasındaki karmaşık ilişki kavrandıkça gelecekte daha da önem kazanacağını,

9. Kamu ve özel kesimlerde karar alma süreçlerinde ve izlenecek politikaların belirlenmesinde bilime giderek daha yoğun bir gereksinim duyulduğunu,

14. Gelişmekte olan ülkelerle gelişmiş ülkeler arasındaki açığın, gelişmekte olan ülkelerde bilimsel erk ve altyapının geliştirilmesi suretiyle ve ivedilikle kapatılması gerektiğini,

15. Bilgi ve iletişim devrimi ile bilimsel bilgi alış-verişinin, eğitimin ve araştırmanın geliştirilmesi açısından yeni ve çok daha etkili olanaklar sağladığını,

16. Bilimsel araştırmanın ve kamu kesimine ait bilgilere ve verilere eksiksiz ve açık bir biçimde ulaşılan bir eğitimin önemini,

23. Bilimsel çalışmaların ve bilimsel bilgi kullanımının yaşama saygılı olması ve onu her yönden desteklemesi gerektiğini,

28. Hükümet, sivil toplum ve üretim sektörünün bilimi, aynı biçimde bilim adamlarının da toplumun gönencini ön planda tutması gerektiğini

göz önünde bulunduran konferansta:

Bilgi için bilim; ilerleme için bilim, barış için bilim, gelişme için bilim, toplumda bilim ve toplum için bilim başlıkları altında öneriler sıralanıyor. Temel ve soruna odaklı araştırmanın özendirilmesinin gelişme ve ilerleme için zorunlu olduğu vurgulanan bildirmede, bilimsel eğitimle ilgili 34. maddede şunları buluyoruz: *Bilimsel eğitim, herhangi bir ayırım gözetilmeksizin ve her düzeyi içine alarak, demokrasi ve destekli gelişim için öncelikle gerekli olan temel unsurlardan biridir. Son yıllarda herkese temel eğitim verilmesi yönünde dünya çapında önlemler alınmıştır..... Tüm kültürlerde ve toplumun her kesitinde bilim okur-yazarlığının yaygınlaştırılmasına, uslamlama yetenek ve becerilerinin geliştirilmesine ve törel değerlerin yüceltilmesine bugün her zamankinden daha çok gerek duyulmaktadır. Bilimsel ilerleme, bilim eğitiminin geliştirilmesinde ve çağdaşlaştırılmasında ve eğitimin her düzeyinde eşgüdümün sağlanmasında üniversitelere özellikle önemli bir yol yüklemektedir. Tüm ülkelerde, özellikle de gelişmekte olan ülkelerde, yüksek öğrenim ve lisansüstü programlarında bilimsel araştırmaların güçlendirilmesi gerekmektedir.*

Yine aynı konferansta kabul edilen ***Bilim Gündemi-Eylem Planı***'nda (CBT 1999b), temel araştırmanın rolü, kamu ve özel sektör, bilimsel bilginin paylaşımı alt başlıkları altında *bilgi için bilim-ilerleme için bilim*; temel ihtiyaçlar için bilim, bilim-çevre ve sürekli kalkınma, bilim ve teknoloji, bilim eğitimi, barış için bilim-anlaşmazlıkların giderilmesinde bilim, bilim ve politika alt başlıkları altında *barış ve kalkınma için bilim*; toplumsal gereksinimler ve insan onuru, ahlaki konular, bilimsel katılımın yaygınlaştırılması, modern bilim ve

bilginin diğer sistemleri alt başlıkları altında *toplumda bilim ve toplum için bilim* konularında öneriler sunulmaktadır.

Bu eylem planında konumuzla ilgili bazı saptamalar şunlardır:

- Her ülke, spesifik konularda araştırma ve eğitim hizmetleri veren yüksek kaliteli kurumlar kurmakla yükümlüdür.
- Bilimsel araştırmaların izleyeceği yol ulusal ve uluslararası bazda yasal bir çerçeve içine oturtulmalıdır.
- Üniversiteler, programlarını hazırlarken, eğitim ve araştırma amaçlı olmasına, aralarında işbirliğinin gelişmesine dikkat etmelidir.
- Bilim öğretmenlerine bilgilerini sürekli güncelleştirecek olanaklar sağlanmalıdır.
- Ulusal eğitim politikaları, toplumların değişen eğitim gereksinimlerini karşılayacak esnekliğe sahip olmalıdır.
- Eğitim kurumları, eğitim ve araştırma konularında öğrencilerin görüş ve önerilerine açık olmalı, öğrencilerin yanlış bulduğu noktalar ulusal eğitim politikalarına ters düşmemek kaydıyla iyileştirilmelidir.
- Eğitim kurumları, bilim dışındaki alanlarda eğitim gören öğrencilere temel bilim eğitimi vermekle yükümlüdürler.
- Eğitim kurumlarının müfredat programları tasarlanırken toplumların değişen talepleri göz önünde bulundurulmalıdır.
- Öğrencilerin üniversite ders programları, toplumsal gereksinimleri ve gerçekleri daha yakından algılayabilecekleri bir çalışma düzeni üzerine oturtulmalıdır.
- Bilimsel ahlak ve bilimsel sorumluluk bilim adamlarının eğitiminde en temel unsurdur. Genç bilim adamları temel bilimsel ahlaka karşı saygılı olmak üzere eğitilmelidir.

Bunları ve uluslararası alanda kabul edilen ve kabul gören diğer standartları değerlendirmeden de yeni eğitim modelimizi sağlıklı ve kalıcı, çağdaş ve uzun erimli kuramayız.

NEYİ GELİŞTİRMELİ?

Sağ Beyin/Sol Beyin – Hayal Kurma/Hesap Yapma – Teknik Adamlık/ Yaratıcılık

Eğitim, sonuçta insanın beyinsel kapasitesini geliştirmeyi amaçlıyor. Ama beyin nasıl bir maddedir? Nasıl çalışır? Onu nasıl geliştirebiliriz? Neresini geliştirmeliyiz? Onu nasıl daha iyi kullanırız?

İnsan beyninin, sağ ve sol tarafları olmak üzere iki bölümden oluştuğu, aşağı yukarı yüz yıldan beri biliniyor. Ancak her iki yarının işlevleri ve nasıl çalıştıkları hakkında bilgilerimiz oldukça yenidir (Geisselhart-Zerbst 1998:28). Genelde sol beyin, matematik-dil-mantık-irdeleme-yazmak ve diğer benzeri faaliyetleri ele alırken sağ beyin hayal gücü-renk-müzik-ahenk-hayal kurmak ve diğer benzeri faaliyetleri ele almaktadır (Buzan 1995: 26). Bunları saptayan araştırmacıların (Ornstein, Sperry vd) çalışmalarının sonuçları, iki beyinden “zayıf” olanı, daha kuvvetli olan taraf ile işbirliği içerisinde çalışmaya uyarıldığı ve teşvik edildiği zaman, sonuçta genel yetenekte ve etkide büyük bir artış olduğunu gösteriyordu. Ve en akıllı insanların, elbette ki, beyinlerinin her iki bölümü arasındaki iş bölümü çok gelişmiş kişiler olduğu ortaya çıkıyordu.

Bunu yorumlayan Buzan, “Batıda eğitilmiş olan bizler için Ornstein’in bulgularının özel önemi vardır, çünkü çoğumuz üç ana konuda eğitildik: Okumak, yazmak ve aritmetik, yani sol beyin-sol beyin-sol beyin... Sanata ve müziğe yeteneği olan, elleriyle maharetli, biraz da “hayalci” olan öğrenci, geleneksel olarak akılsız, aptal, üniversiteye uygun olmayan ve “kalın kafalı” olarak değerlendirilmiştir. Şimdi tüm kanıtlar bunun bir yanığı olduğunu göstermiş ve daha yaratıcı ve daha sanatkar insanın, daha akademik olan insan kadar “zeki” olduğu ortaya koymuştur.

Artık kanıtlanmış olan bu sonuca karşın, beyinin iki yanı arasında olması gereken işbirliğinin her zaman gerektiği gibi iyi işlemediği bir gerçektir. Günümüzdeki ileri teknoloji ve bilgisayar çağının bilimsel ve teknik gelişmesi de, bizi beynimizin sol yarısıyla düşünme yolunda desteklemiştir. Çünkü günümüzün temelinde yatan bilimsel gelişmeler ve teknolojik yenilikler, öncelikle beynimizin akılcı sol yarısından çıkmıştır. Böylece de günümüz uyarılığında sol bölüm yetenekleri daha değerli olarak görülmüş ve geliştirilmesi için sağ bölüme oranla çok

daha fazla çaba harcanmıştır. Geleneksel okul eğitimi bu konuda en güzel örnek olarak alınabilir: Okulda sol bölüm düşünce biçimine çok daha fazla önem verilir ve öğrencilere yığınla bilgi, formül, tarih, yer ve kişi adları yüklenir. Temel derslerden olan matematik ve yabancı dil, beynin özellikle sol yarısının yeteneklerini gerektirir. Yaratıcılığın gerekli olduğu alanları ise ikinci derecede dersler olarak değerlendirip eğitim programlarında çok az yer veririz.

Böylece çocukluğumuzdan başlayarak beynimizi ne yazık ki, tek yönlü geliştirmeye başlarız. Sağ yarı daha az işletildiği için zamanla körelir ve yetenekleri tam olarak geliştirilemez. Çocuklar daha çok sezgisel olarak, bütünlük içinde ve görüntülerle düşünürler, yani beyinlerinin sağ bölümünü daha çok çalıştırırlar. Dış etkilere daha açık olmaları ve yetişkinlerin neredeyse kıskançlıkla izledikleri çok canlı fantezilerinin olması da bu yüzdendir. Ancak özellikle okul eğitimleri sırasında bu eğilimleri iyice bastırılır. Bu eğitimin 2 belirgin olumsuz sonucu vardır: Birincisi, tek yönlü geliştirme ve aşırı yüklenme yüzünden beynin sol bölümü aşırı zorlanır. Öğrenmede hevesizlik ve dikkati yoğunlaştırmada çekilen sıkıntılar bu aşırı zorlamanın tipik sonuçlarıdır. İkincisi, böylelikle beynin her iki yarısı arasındaki iş bölümü de zarar görür. İnsanlar daha genç yaşlarda beyinlerinin yalnızca sol bölümüne güvenmeye ve sağ bölümüne pek fazla değer vermemeye başlarlar (Geisselhart-Zerbst 1998: 33-34).

Büyük sanatçı ve bilim adamı olduğu kabul edilen insanlar üzerindeki araştırmalar, bu kişiliklerin hep beyinlerinin her iki yarısından da en iyi biçimde yararlanabilen insanlar olduklarını ortaya koymaktadır. Örneğin, çoğunlukla zamanının en büyük bilim adamı olduğu kabul edilen Einstein, yalnızca beyni sayılarla ve formüllerle dolu olan kıvrıkcık saçlı bir matematik fizikçisi değildi. Okulda matematikten kaldığını ve hayal kurduğu için neredeyse üniversiteden atıldığını kayıtlar göstermektedir. Ayrıca da Einstein, kendi anlatımına göre, görecelik kuramını masasında otururken değil, yazın bir tepede yatarken bulmuştur. Bir gün yarı kapalı gözlerle güneşe baktığında, güneş kırpıklarından içeri süzülür ve binlerce ufucuk güneş ışını halinde dağılır. Einstein, güneş ışınlarından birinin üzerine binebilse nasıl olacağını merak eder ve hayalinde evrende bir yolculuğa çıkar. Hayal gücü onu öyle bir yere götürür ki, okulda öğrendiği fizik ona orada olmaması gerektiğini söyler. Bu konuda endişelenir ve karatahtasına döner. Hayal gücünün okul eğitiminden daha doğru olduğuna inanarak, beyninin ona söylediği gerçekleri açıklayacak yeni bir matematik üzerinde çalışmaya başlar. Sonuçta beyninin her iki yanını olağanüstü ölçüde kullanan Einstein, beyninin sağ yanıyla o güzel hayali yolculuğu üretmiş, sol yanıyla da yeni bir fizik ve matematik geliştirerek, yarattığı imgeyi resmi bir çerçeveye oturtmuştur.

Bir diğer ünlü matematikçi ve fizikçi Arşimed'in buluşlarından biri, açıkça beynin sağ yarısının işlevlerinin izlerini taşımaktadır. Arşimed'in kralı, ondan bir sikkenin hacim içeriğini belirlemek gibi zor bir sorunu çözmesini istemişti. Arşimed, bu sorunun çözümünü, mantıkçı düşünce ya da karmaşık hesaplamalarla değil de, hiç de beklemediği bir ortamda ve anda, yani banyo küvetine girip de suyun seviyesinin yükseldiğini gördüğü anda bulmuştu. Böylece de suya sokulan bir cismin, hacmine eşit miktarda suyun yükseldiğini gözlemlemiş ve edindiği bilgiyi sikkeye de uygulamakla görevini bitirebilmişti. Arşimed'i o ünlü "Buldum!" haykırılarıyla banyodan çıktığı gibi sokaklarda koştu bu buluş, beynin sağ yarısının çalışma yöntemlerine, yani fantezi, görüntülerle düşünme, yani benzerlikler arasında ilişki kurabilme yeteneğine tipik bir örnektir.

Yapılan araştırmalar her birimizin potansiyel olarak olağanüstü bilimsel ve olağanüstü sanatkar olduğumuzu göstermektedir. Eğer şimdi tek tarafa meyilli görünüyorsak, bu, doğuştan yeteneksiz olduğumuzdan değil, sadece beynimizin bir yanına gelişmek için diğer yanına tanınmış olan olanakların verilmemiş olmasındandır (Buzan 1995: 30).

MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİM - MÜHENDİSLİK EĞİTİMİ

Bilimsel-teknolojik devrim/ Bilgi Üretimi/ Bilgi Toplumu - Toplumsal Gereksinimler - Uluslararası Yönelimler - Eğitim Felsefesi - Nitelik

Son söz baştan söylenirse, bugünkü dünya konjonktüründe, mühendislik eğitimi, bilimsel-teknolojik devrim temeline oturmak zorundadır... Bunlara dayalı bir eğitim ise, güçlü temel bilimler altyapısına dayanmak zorundadır... Bugün, artık toplumların büyük oranlarda bilimsel-teknolojik gelişmelere göre yeniden biçimlendiği bir süreci yaşıyoruz...

Bilgi, 2000'li yılların toplumunun adı oldu... 1980'lerde bilgi ile ilgili olarak yapılan soyut değerlendirmelerin bugün bilgi ile ilgili olarak şu değerlendirme yapılmaktadır: Bilgi tek başına bir güç değildir. Ama onunla iyi donanmış ve onu iyi kullanabilen kişi bir güçtür. Bu nedenle önümüzdeki süreci belirleyen temel karakteristiklerden biri şu olacaktır: Bir ülkenin, kurumun ya da kişinin bilgi üretmekte ve edinmekteki becerisi ve çabukluğu en önemli rekabet avantajı ve alanıdır. Kişiler, kurumlar ya da toplumlar doğru bilgiye ne kadar hızlı ulaşırlarsa, rekabet etme şanslarını da o kadar yükseltmiş olacaklardır. Bunu bugünden görmek zorundayız.

Öte yandan üretim süreçlerinin yüksek teknoloji temelinde yeniden yapılandırılması, yetiştirilecek mühendis konusunda bazı stratejik tercihler yapmayı artık kaçınılmaz kılmaktadır. Mühendis düzeyinde eğitimin temel sorunlarından birisi "hangi gereksinmelere yöneltilmiş?", "nasıl?" bir mühendis sorularıdır. Bunlar konusunda yeğlemeler ortaya konmadan, harala-gürele eğitim yapmak bilimsel-teknolojik devrim yönelişleriyle çelişmektedir.

Bunların yanı sıra, gelişen ekonomik değişimi ve işletme biliminde ortaya çıkan tartışmaları da değerlendirmek gerekmektedir. Önümüzdeki sürecin işletmelerle ilgili en önemli dinamiklerinden birisi, hantal, büyük ve merkezi işletme yapılarının parçalanmasıdır. Bu parçalanma öyle ekstrem noktalara vardırılmaktadır ki, en ideal işletmenin bir kişiden oluştuğunu savunan yönetim ve işletme bilimcileri vardır. Bu tartışmaların temel nedeni ise, bugünkü ve gelecekteki işletmelerde verimlilik, ekonomiklik ve üretkenlik konularının kazandığı yeni anlam ve önemdir. Mühendisin bunları değerlendirebilecek bir altyapıya sahip olması gerekir.

Bu nedenle mühendislik eğitiminin, yalnızca teknik bilgilerle sınırlı kalmaması, değişen işletme anlayışlarına uygun olarak genel düzeyde işletmecilik, yöneticilik, insan kaynaklarının yönetimi konularını da içerecek biçimde yeniden düzenlenmesi gerekir.

Hatta haddime olmayarak benden eğitim izlenceleri ile ilgili bir öneri yapmam istenirse, izlencelerde ilk sınıflarda mesleğe giriş, son sınıflarda Meslek Tarihi ve 21. Yüzyıl Ütopyası başlıklı derslerin konulmasını önerirdim.

Bugünün en önemli siyasi konularından biri Avrupa ile entegrasyon Avrupa Birliği'ne aday üyelik konusu... Böylesi bir bütünleşmenin bizi zorladığı birçok değişim var: Demokrasi, insan hakları, ticaret hadleri vs. Ama öyle iki konu var ki, mühendislik eğitimi açısından çok önemli... Bunlar, kalite ve standartlar konusudur. Aslında bu iki kavram birbiriyle iç içe girmektedir.

17 Ağustos depremiyle yaşanan, ama Erzincan'da, Dinar'da da bakıp gördüğümüz, sonra unutup gittiğimiz yıkımlarda anımsadığımız inşaat kalitesi, imar uygulamalarında örneğin aklımıza gelen harita ve kadastro kalitesi, grizu patladığında aklımıza gelen güvenlik kalitesi... Türkiye gerçek bir kalite devrimini yaşamak zorunda... Yaşamın tüm alanları için geçerli olan bu devrim, eğitim için önceliklidir. Eğitim kalitesi yükseltilmeden yaşamın alanlarında kalite devrimini başlatmak kolay olmayacaktır. Bu devrimin dinamosu üniversiteler olmak zorundadır.

Ama kanımca çok önemli bir nokta da, Prof. Dr. Baki KOMUSUOĞLU'nun belirttiği gibi, eğitimin felsefesinin değişmesi gereğidir. Üniversiteler, son zamanlarda, ilgili birimlerinde temel eğitimi, yani o bilimin kültürünü verme yoluna gitmektedirler. Bu kültürün amacı, bilgi nasıl elde edilebilir, nasıl değerlendirilir, nasıl yönlendirilir temelleri üzerine oturuyor. Eğer doğru kültür alınıyorsa, kişi evrensel olmakta, kişi pozitif bilime inanan, yani denenmiş ve sonucu kanıtlanmış bilgilerle donanmış sayılmaktadır.

Bugün eğitilmiş kişi, nasıl öğrenileceğini öğrenmiş ve yaşam boyu sürekli öğrenmeyi ve kendisini geliştirmeyi alışkanlık haline getirmiş kişi olarak tanımlanmaktadır. Bu, diplomalı olmanın çok ötesinde bir tanımlamadır. Eğer bu bilim kültürü iyi temellendirilirse, esas verim eğitimin bittiği andan başlayacaktır. Bizde şimdi yanlış anlaşılacak şey, uzmanlık eğitiminin, -lisans düzeyindeki anlamıyla, diploma alımıyla bittiği inancıdır. Oysa uzmanlık eğitimi diploma alımıyla bitmez, ancak başlar.

Bunun başka anlatımı, eğitimin diploma almaya indirgenmekten kurtarılmasıdır. Daha önemlisi mezun olan kişi, yaşamın içinde hem kendisini hem de mesleğini yeniden üretebilecek bir kişisel-toplumsal-mesleki bakış

açısına sahip olabilmelidir. Yoksa aşure örneği, mesleki olarak her şeyin öğrencinin beynine atıldığı bir eğitim felsefesi artık geride kalmalıdır.

Kuşkusuz eğitim izlencelerinin yapısı da, salt mühendislik formasyonu almış insanlar yetiştirmek olmamalıdır. Mühendis adaylarını yaşamın içinde bocalayan, ne yapacağını şaşırarak insanları yetiştirmek onlara yapılacak bir haksızlıktır. Beynin sağ tarafının gelişmesini de olanaklı kılan, bunun için ortamlar yaratan, sonuçta aydın insan yetiştirmeyi, mesleğine-yaşadığı topluma karşı sorumluluklarını bilen, bunların bilincinde olan, mücadele potansiyeli kazanmış insanlar yetiştirmeyi hedefleyen bir eğitim temel olmalıdır.

Gelecek yüzyılda bir şeyler epey kökten olmak üzere değişecek... Belirtiler bu yönde... Çetin ALTAN'ın 2027 yılının anılarında eğitimle ilgili şu yaklaşımı buluyoruz: Uluslararası bilgi bankasından yararlanma yoluyla dünyadaki okulların programlarında bir bütünleşme olmaya başladı. Günde iki saatliğine okula giden öğrenciler, gönüllerinin çektiği alanda, yapacakları araştırmalar için uluslararası bilgi bankasından yararlanıyorlar. Bu araştırmaların önem derecesi okul öğretmenleri ve eğitim kompüterleri tarafından değerlendiriliyor. Gerekli aşamaya ulaşan öğrenciler ise uluslararası kurumlardan hem iş önerisi alıyor ve daha okulu bitirmeden evlerinde çalışmaya ve para kazanmaya başlıyor. Toplumun eski alışkanlıklarından kurtulamayan bölümü ise, bu yeni yönetime ayak uyduramadığı için, birçok bölgede geçen yüzyılın eğitim sistemi hala dürüp gitmekte... Ve bazı toplumların süper dünya koşullarına uyum sağlayamayan bölümleri, gerek evrensel, gerek yerel sorunların en başında geliyor (Altan 1999: 34)... Gelecekle ilgili ilginç kestirimler...

Öte yandan mühendislik eğitimi ele alınırken, onun öncesi eğitim dönemiyle eşgüdülerinin kurulmasını da düşünmek gerekmektedir. Bu aşamada yer alan mesleki eğitim de mühendislik eğitimi ile ilişkisi nedeniyle önem kazanmaktadır. Bu konu, 1999'un başlarında toplanan 16. Eğitim Şurası'nın önemli konularından birisi olarak ele alınmıştır. Şurada 8 yıllık temel eğitimle toplumsal bir sıçrama yapan Türkiye'de aynı başarının mesleki ve teknik eğitimde de gerçekleştirilmesi için finansman sağlanması gerektiği konusunda görüş birliğine varılmıştır. Bu kapsamda 2005-2006 öğretim yılına kadar 859 genel, 3.094 mesleki ve teknik eğitim okulu olmak üzere toplam 3.953 okulun yapılması gerektiği ve 3 katrilyon 300 trilyon liraya gereksinme olduğu vurgulanmıştır. Bu sürecin üniversitelerdeki süreçlerle ilintilendirilmesi yararlı olacaktır. Bu konuda TÜSİAD adına bir geniş çaplı bir rapor hazırlayan Ali ŞİMŞEK (TÜSİAD 1999) gibi uzmanların görüşleri de göz önünde tutulmalıdır.

Kuşkusuz hem mesleki hem de normal lise eğitiminin, yani üniversite eğitiminin temeli olan eğitimin de sorunları olduğu bilinmektedir. Öğrencilerin daha bu dönemden dünyaya bakabilme, olayları yorumlayabilme, tartışabilme ve ifade edebilme becerileri kazanmaları gerekiyor mu? Server Tanilli'nin (1999) aktardığı şu tablo düşündürücüdür: Haziran ayının başlarında Fransa'da gençler, felsefe bakaloryasından geçtiler. Gazetelere göre 500 bini aşkın genç bu sınava tabi tutulmuş. Genel sınıflarla teknoloji dallarında okuyanlara farklı, ama düzeyinden fedakarlık edilmeyen sorular sorulmuş. (Genel sınıflarda okuyanlara sorulan soruları ilgililenlere bırakarak, E.K.), Teknoloji sınıflarında okuyan bir gruba, seçimlik, sorulan sorular şunlar: 1) Bilgi olmadan hüner olur mu? 2) Yalnız hukuku uygulamakla adalet sağlanabilir mi? 3) Rousseau'dan verilen bir metinde özellikle şu cümlenin açıklanması: 'Gerçekten özgür insan, sadece yapabileceğini ister ve hoşuna gideni yapar'... Uygulamalı sanayi sanatlarında okuyanlar için de şu üç konu: 1) Güzellik yargılanabilir mi, yoksa sadece algılanabilir mi? 2) Hukuk, bize yapılması doğru olan şeyi mi gösterir? 3) Bergson'dan bir metin ve özellikle de şu soruya yanıt: 'Değişken, ya da her an değişebilir olanı tanımaktan vazgeçmeli mi?'

Sorunlar, eğilimler, diğer ülkeler, fanteziler... Ama gelecek yüzyılın eğilimlerini doğru okumadan, çağdaş olanlara bakmadan, fantezilerden de etkilenmeden ülkemize de özgülenmiş yeni bir eğitim temeli ve izlencesi yaratmak olanaklı olur mu?

EĞİTİMİN TARAFLARI – KATILIM

Eğitimde Taraflar – Roller – Varlık Nedenleri – Birlikte Olmanın Anlamı – Her Süreçte Diyalog – Sürekli Katılım

Eğitim tek taraflı bir olgu değil. Mutlaka en az 2 taraflı olmak zorunda... Eğiten ve eğitilen... Öğretmen (hoca) ve öğrenci... Bu alanda da bazı sıkıntılar olduğu bir gerçek... Oysa öğretme-öğrenme sürecinin etkili olabilmesi için o iki kişi arasında çok özel bir ilişkinin kurulması gerekir (Gordon 1996: 3). Aslında amaç, öğretmenin (yani

öğretenin) öğrenciye her şeyi öğretmeye kalkması mı olmalıdır? Bu da tartışmalı bir konudur. Bu konuda Bernard Shaw, “Kediyi bir kez yıkadınız mı, bir daha kendi kendini yıkayamaz” derler. Bunun doğru olup olmadığını bilmiyorum. Ama hiç kuşkunuz bulunmasın, bir insana bir şey öğretmeye kalktınız mı, onu öğrenmesini gerçekten engellersiniz” diyor.

Öğretmenler ve yöneticiler, her yaştaki öğrencide “sorumluluk duygusu”nun gelişmesini sağlayacak yerde, aşırı bir denetimle, onlara güvenilemeyeceği ve hiçbir zaman sorumluluk alamayacakları duygusu yaratırlar. Okullar bağımsızlığı destekleyecekleri yerde, öğrencilerin öğretmenlerine bağımlılıklarını güçlendirirler. Bu durum öğrencilerin neyi, nasıl, ne zaman öğreneceklerinden ne kadar öğrenmeleri gerektiğine kadar uzanır (Gordon 1996: 7).

Öğrenciler arasında farklılıklardan daha çok benzerlikler olduğuna inanmak gerekir. Her şeyden önce hepsi insandır. Hepsinin duyguları ve tepkileri vardır. Öğretmenler de insandır. Bu yüzden öğreten etkililiği, insan ilişkilerinin genel kuramı üzerine kurulabilir. Öğretmenlerin çok azı insanlar arası ilişkilerde işlerliği olan ve kendi davranışlarını da yönlendirebilecek bir bakış açısı ile sınıfa giriyorlar. Bunun sonucunda da, öğrencileriyle etkili, insancıl ilişkiler kurmakta ve sürdürmekte güçlük çekiyorlar. Bütün çocuklar ve gençler öğrendiklerini anladıklarında gerçekten büyük zevk duyarlar, tersi durumda sıkılırlar. Kötü sonuç aldıkları ve başarısız oldukları zaman hayal kırıklığına uğurlarlar. Öğretmenlerinin yaptırım gücünün üstesinden gelebilmek için sonuçta kendilerine zararlı olabilecek bir uyum düzeneği geliştirirler. Bağımlı olmaya eğilimlidirler, ancak hepsi de bağımsızlık için savaşırlar, kızarlar ve karşılık verirler. Hepsi başarı kazandıklarında kendilerini beğenirler, ancak yeteri kadar başarılı olmadıkları söylendiğinde de bu duyguyu yitirirler. Bütün geçler gereksinimlerine değer verirler ve yasal haklarını korumaya çalışırlar (Gordon 1996: 13).

Öğrencilerin öğretmen-öğrenci ilişkisi iyi olduğunda öğrenmeye daha çok zamanları olur. Zamanlarını kendilerini korumak ya da görev veren disiplinli öğretmeni atlatmak için kullanmalarına gerek kalmaz. Öğretmenler iyi ilişkiler kurduklarında, rolden role geçmelerine, sert davranışlarına, insanüstü ve erdemli kişiliklere bürünmelerine gerek yoktur. Öğrencileriyle ilişkileri iyi olmadığı zaman, en iyi öğretim tekniklerinin bile yetersiz olduğunu göreceklerdir.

Özen (1989: 20) “üniversiter öğretim, önce, öğretim üyesi-öğretim yardımcısı-öğrenci bütünleşmesiyle başlar. Sonra bunu tamamlayıcı öğelerle zenginleşir. Halbuki ülkemizde, öğretim üyesi ile öğretim yardımcısı ve öğrenci arasında açıkça bir yabancılaşma vardır” derken bu konuyu ülkemiz koşullarına indirmiş olmaktadır.

Öğretmen ve öğrenci arasındaki ilişki, **açıklık, önemsemek, birbirine gereksinim duymak, birbirinden ayrı olmak, gereksinimleri karşılıklı olarak giderebilmek** özelliklerini içerirse, iyi bir öğretmen-öğrenci ilişkisi kurulmuş demektir. Böyle olunca iki taraf birbirlerine değer verdiklerini bilir, birbirlerinin bireyselliğine, yaratıcılığına ve gelişmesine olanak tanır (Gordon 1996: 21).

Okullarda öğrencilerin olumsuz duygu ve davranışlarının nedeni, öğretmen-öğrenci, öğrenci-öğrenci arasındaki çatışmaların çözüm yöntemlerinde yatar. Çatışmaları çözerken, hiç kimsenin bir başkasıyla başetmek zorunda kalmayacağı yeni yollara gereksinim vardır. Sorun çözme yöntemleri, sınıfı ve okulu “evrimleştirebilir” ve tüm eğitim dünyasının gelişmesine yardımcı olacak yaratıcılığı geliştirilebilir. Okulların yapıcı değişikliği gerçekleştirmek için yeni bir “eğitim felsefesine” ve yeni yöntemlere gereksinimi vardır. Eğitimde sorunların ve çatışmaların çözümünde **“kaybeden yok”** yöntemi, etkili iletişimin odağında yer alır. Bu yöntemin uygulanabilmesi için öğretmenlerin **etkin dinleme** konusunda yetkinleşmeleri, doğru “ben” iletileriyle kendi gereksinimlerini açıkça ve dürüstçe ortaya koymaları gerekir. **Kaybeden Yok Yöntemi**’nin bazı yararları şöyle sıralanabilir:

- Çatışmalar bu adımlar sonucunda çözümlenip de kimse kaybetmeyince, “kaybeden yok “ yönteminden kaynaklanan küskünlük ortaya çıkmaz.
- Öğrenciler, bu yöntemi kullanarak alınan kararları uygulamada çok titiz davranırlar. Bunun nedeni çalışmadaki “katılım ilkesi”dir. İnsanlar, alınmasında katkılarının bulunduğu kararları benimsemeye eğilimli ve onları uygulamaya daha isteklidirler.

Bir Çin Atasözü, “Bana anlatırsanız unutturum; Bana gösterirseniz, hatırlayabilirim; Beni dahil ederseniz, anlarım” diyor.

- Bu yöntem, öğretmenlerin ve öğrencilerin deneyimlerini, yaratıcı düşünmeyi, beyin gücünü bir araya getirir. Sonuç olarak da benzeri olmayan yaratıcı çözümleri su yüzüne çıkarır.
- Bu yöntem, güç kullanma olayını ortadan kaldırır. Böyle olunca da güç kullanılan kişinin hem kendisine hem de başkaları ile olan ilişkilerine zarar veren bu güçle baş edebilme yöntemlerini geliştirmesine gerek kalmaz.
- Bu yöntem, karşılıklı güveni, anlayışı ve saygıyı güçlendirir. Kaybedeni olmayan çözümler insanları bir araya getirir ve sıcak duyguların oluşmasına neden olur.
- Bu yöntem, sınıflarda ve eğitim sürecinde gerçek sorunun ortaya çıkmasına yardımcı olur.
- Bu yöntem, öğrencileri daha sorumlu ve daha olgun yapar. Pek çok öğretmen ve yönetici, okulların başlıca amaçlarından birinin, öğrencilerin sorumluluk duygusunu geliştirmek ve olgunlaşmalarına yardım etmek olduğunu söyler. Bunlar toplumun yurttaşlarda olmasını istediği temel niteliklerdir. Bunları yalnızca istemek, onlara ulaşmamızı sağlamaz. Yetişkinler okullarda güç ve otorite kullanımını sürdürdükçe gençlerden sorumluluk ve olgunluk beklenemez, çünkü bir şeyi korku zoruyla yapmakla, kişinin sorumluluk duyarak yapması arasında gece ile gündüz gibi bir ayırım vardır.

Tüm bu anlatılanlardan sonra, “üniversite öğretim üyesi kimdir, kim olmalıdır?” sorusu ile “öğrenci kimdir ve nasıl olmalıdır?” sorusunu sormanın zamanı gelmektedir. Gelişmiş ve gelişme yolundaki ülkelerde üniversiteler (ve üyeleri) toplumun gelişme dinamiklerini yaratan, öncülük eden, o toplumun “entelicensiyasının” özünü oluşturan çevrelerdir. Öğretim üyesi, toplumsal ve küresel olaylarla özdeşleşmiştir. İçinde bulunduğu topluma ve dünyaya ışık tutar. Öğretim üyesi, belirli bir grubun ve kurumun “çıkar sınırları” içine sıkışmadan **özgür ve bağımsız olarak**, toplum yararına gördüğü düşünceleri ortaya koyar. Üniversite öğretim üyesi, en az içinde bulunduğu kurumu (üniversitesi) kadar toplumsal ve küresel gelişmelerle de iç içe yaşamak, onlar hakkında görüş ve değerlendirmelerini ortaya koymak zorundadır. Bu yolda konferans verir, kitap yayımlar, yazılar yazar, radyo ve televizyonlarda konuşur. Tüm iletişim araçlarını kullanan iyi bir düşünürdür, aydındır, içinde yaşadığı toplumun “entelicensiyasının” beynidir. Üniversite öğretim üyesi birçok şeyden fedakarlık edebilir, ancak 2 şeyden edemez: **Düşünce özgürlüğü ve düşünce namusu** (Manisalı 1999).

Üniversite içindeki varlık nedeni çerçevesinde, ancak, iyi bir bilim insanı olmak yetmez. Cumhuriyet Gazetesi'nin 17.05.1999 tarihli haberinde de verildiği gibi, öğrencileri iyi yetiştirmek için öğretim üyelerinin “öğretim yöntemleri, öğrenciyle iletişim kurabilme, eğitim ortamı hazırlama, ölçme ve değerlendirme, öğrenci psikolojisi” konularında da bilgi sahibi olmaları gerekiyor. Bunların bilinmemesini “dramatik ve çelişik bir durum” olarak niteleyen Eğitim Bilimleri Uzmanı ve DEÜ Rektör Yardımcısı Prof. Dr. Kemal AÇIKGÖZ, bunların bilinmediğini, ama öte yandan da klasik eğitim uygulamalarından da şikayet edildiğini belirtiyor. “Klasik eğitim uygulamalarını yapanlar öğretim elemanları. Onların muazzam yetersizliğinin sonucunda bu yöntemler kullanılmaya devam ediliyor. Öğreticinin uygun bilimsel eğitim yöntemlerini bilmemesi, üniversitelerin bir türlü değişmemesine yol açıyor. Çünkü değiştirme pozisyonunda olan insanlar onun yerine neyi koyacaklarını bilemiyorlar” diyor. Öğretmenliğin, yalnızca “bir kitaptan bilgi aktarmak” olmadığını vurgulayan DEÜ Eğitim Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Hüseyin ALGAN da, üniversitelerdeki pek çok hocanın “pedagogik formasyon”dan yoksun olduğunu söylüyor.

Bu yoksunluklar eğitimin diğer tarafı olan öğrencilerle iletişimde ve sağlıklı bir eğitime-öğrenme ortamı yaratılmasında sorunlar yaratmaktadır. Bunların sonucu olarak, üniversite gençliği hayal kırıklıkları yaşamakta, düşünme ve tartışma ortamı bulamadıklarını dile getirmekte, öğrenmeye ve ezberlemeye dayalı sisteme karşı çıkarak seçkin ve etkin eğitim sistemi istemekte, sınav ve not baskısı yerine araştırmaya dayalı ödevler istemekte; derslerin zorluğunun, sınıfların kalabalık olmasının ve hocaların uzaklığının nedenlerini sorgulamakta; yurtlardaki kuralların, boğucu disiplinin özgür üniversiteli olmalarını engellediğini dile getirmekte, paylaşım duygularının, aşkın yaşanmadığı bir üniversite döneminden yakınmaktadır...

Taraflar sıkıntılı görünmektedirler... Bu sıkıntıların da aşılmasında yararlı olabilecek etkin (aktif) eğitim yönteminin bazı üniversitelerdeki (DEÜ Tıp Fakültesi gibi) uygulamaları umut vermektedir. Bu yöntemin amacı, “temel mesleki bilgilerle ve becerilerle donatılmış, insanı biyolojik, ruhsal ve sosyal çerçevesi ile bir bütün olarak görebilen, toplumun sorunlarına duyarlı ve bunlara çözümler üretebilen, mesleğini seven, meslek yaşamı boyunca öğrenme isteği duyacak ve bunun için gerekli öğrenme yöntemlerini öğrenmiş, bilimsel gelişmeleri izleyen ve bu

gelişmelere katkıda bulunabilen, çevresindeki insanlar ile uygun ve etkin ilişkiler kurabilen insanlar yetiştirmek” olarak tanımlanmaktadır.

ETİK VE MESLEK ETİĞİ

İyi/ Kötü/ Doğru/ Yanlış - Davranış Kuralları - Sorumluluk - Etik ve Eğitim

Etik (ahlak), bir topluluğun ya da bir bireyin, iyi ile kötü üstüne verdiği bir değer yargısı. Vaktiyle Kant, “neyi bilebiliriz?” diye sorduktan sonra, “nasıl davranmalıyız?” diye de ekliyordu. Gerçekten, davranışlarımızda iyi ile kötüyü birbirinden nasıl ve hangi ölçüte göre ayıracağız? Kendimize, ailemize, mesleğimize, yurdumuza, giderek insanlığa karşı ödevlerimiz nelerdir? Onları yerine getirmedeğimizde, ya da eksik yerine getirdiğimizde nelerle karşılaşırız? Kısacası, nasıl ahlaklı olabiliriz, ayrıca olmak zorunda mıyız?

Başta gelen bir özelliği şu ahlakın: Ahlak, bir kişinin davranışlarıyla ilgili bir değerlendirme olsa da, onun ölçütleri kişi doğmadan önce toplumda yerleşmiştir. Ahlak, kişinin başkalarıyla ilişkileri içinde söz konusudur; başkalarıyla ilişki içindedir ki, bir insan, bencil ya da yüceğönüllü, sahtekar ya da dürüst, yalancı ya da doğru sözlü, tek kelimeyle iyi ya da kötüdür. Özetle ahlak, bir toplum içinde ve o topluma göre bir anlama sahiptir; bu niteliğiyle toplumda, aynı toplum içinde de çağdan çağa değişikliklere uğramıştır (Tanilli 1998: 233). Bu anlamda etiği, Hançerlioğlu, “Belli bir toplumun belli bir döneminde bireysel ve toplumsal davranış kurallarını saptayan ve inceleyen bilim” olarak tanımlar (Hançerlioğlu 1993: 8).

TMMOB etik konusuna mesleki açıdan yaklaşmaktadır. Neyin ahlaki, adil ve uygun olmak bakımından referans oluşturacağının mutlak bir yanıtının olmadığı belirtilen tartışma taslağında şu görüşlere yer veriliyor (TMMOB 1999: 11): Yasalar gibi insanların davranış kuralları da kaynağını toplumdan ve toplumu biçimlendiren üretim ilişkilerinden alırlar ve üretim ilişkilerinin değişimine koşut olarak da değişirler. Bu nedenle “iyi-kötü”, “doğru-yanlış” kavramları, üretim ilişkilerinin, dolayısıyla egemenlik ilişkilerinin neresinde olduğunuza göre değişir. Ama bu değişime karşın, artık insanlığın binlerce yıllık geçmişinden süzülen ve evrensel olarak nitelendirilebilecek değerlerin varlığından da söz edilebilir. Mesleki davranış kuralları ya da İngilizce konuşulan ülkelerde daha çok kullanılması gerektiğini belirlemeye çalışırlar. Buna yönelik olarak, tartışma metninde, ülkemizdeki ve bazı ülkelerdeki kurallar göz önünde tutularak, *Topluma Karşı Sorumluluklar, Doğaya ve Çevreye Karşı Sorumluluklar, İşverene ve Müşteriye karşı Sorumluluklar, Mesleğe ve Meslektaşlara Karşı Sorumluluklar ve Kendilerine Karşı Sorumluluklar* başlıkları altında mühendislerin ve mimarların mesleki davranış kuralları tartışmaya açılmıştır.

Tartışma metninde, mühendislik ve mimarlık eğitimi içinde etik eğitiminin yeri de ele alınmıştır (TMMOB 1999: 16): Yurtdışında mühendislik ve mimarlık eğitimi veren eğitim kurumlarında mesleki etik eğitimi özel bir yer tutmaktadır. Konu son yıllarda daha da önem kazanmaktadır. **ABET** (Accreditation Board for Engineering and Technology), akreditasyon için etik eğitimi zorunlu görmektedir. SEFI (Avrupa Mühendislik Eğitimi Derneği), tüm Avrupa için geçerli olabilecek bir çerçeve program üzerinde çalışmaktadır.

Ülkemizde Orta Doğu Teknik Üniversitesi’nde Mimarlık Fakültesi’nde ve Maden Mühendisliği Bölümü’nde doğrudan doğruya mesleki etik dersleri verilmektedir. Bazı bölümlerde de bu konu mühendislik dersleri içinde ele alınmaktadır. ABET süreci içinde konunun başka bölümlerde de ele alınması doğrultusunda bir eğilim gözlenmektedir. Bilkent Üniversitesi’nde bilim, teknoloji, kalkınma, çevre ve toplum gibi konuları ele alan zorunlu bir dersin ana başlıklarından birisini etik konusu oluşturmaktadır. Hacettepe Üniversitesi’nde bu konu şimdilik bazı derslerin içinde ele alınmaktadır. Dokuz Eylül Üniversitesi Senatosu, etik eğitimi tüm birimler için gerekli görmüş ve bazı bölümlerde de dersleri başlatmış bulunmaktadır. Boğaziçi Üniversitesi de ABET süreci ile birlikte konuya daha fazla girmenin hazırlıklarını yapmaktadır.

Günümüzde etiğin karşı karşıya bulunduğu tehlikelere dikkat çeken Tanilli, yeni dünya düzeni olgusunun üzerinde durmaktadır. 20. Yüzyıl biterken, dünyamızın iki kutuplu olmaktan çıkıp tek kutuplu hale gelmesiyle, **Yeni Dünya Düzeni** adıyla ortaya salınan ideoloji, yalnız “ihraç” edildiği ülkelerde değil, kendi yurdunda da, “liberalizm” adına, ekonomiyi “mafya”laştırarak, siyaseti kirleterek, toplumların ana kurumlarını soysuzlaştırmaktadır. Bu ülkelerde “*Temiz Toplum/Temiz Siyaset*” çağrılarının altında yatan bu kaygıdır.

Söz konusu ideolojinin savunuculuğunu yaptığı “**yükselen değerler**”, özelleştirmeleri özendirerek, sosyal devlete karşı çıkararak, sendikal mücadeleyi küçümseyerek, toplumların emniyet supaplarıyla oynamaktadır. Bunun, etiğin maddi temellerinde açacağı gedikler korkunçtur.

Ahlak ödevinin en zorlayıcı özelliklerinden biri de, ertelenmeye gelmemesidir. Fransız filozofu Alain (1868-1951), “Bugün, şimdi, hemen, tek tutacağımız budur” diyor. Beklemek, ertelemek ve vazgeçmek sayılır; vazgeçmek ise, zamanın efendisi değil, kölesi olmayı seçmek demektir (Tanilli 1998:238).

O zaman eğitim konusu ele yeniden alınırken, “etik”i unutmak, atlamak olur mu?

KALİTE KONUSU

İnsan Faktörü - Toplam Kalite Yönetimi - Kalite Güvence Mühendisliği - Kalite Bilinci - Eğitimde Kalite

Günümüz süreçlerine, tüm sektörlerle damgasını vuran değişim modellerinin ana parametrelerinden birisine dönüşen, yeniden yapılanma tartışmalarının önemli bir ögesi olarak göz önüne alınan bir kavram var... Bu, **kalite** kavramı. Türkiye bugün yaşamın hemen tüm alanlarında gerçek bir **kalite devrimini** yaşamak zorundadır.

Dünyadaki 9 kalite uzmanından birisi olan Danimarkalı Claus MOLLER, her türlü kalitenin temelini kişisel kalitenin oluşturduğunu belirtirken, **insan faktörünü kalitenin temel unsuru olarak öne çıkarmaktadır**. Moller’e göre kişisel kalite, tutum ve davranışlar, verimlilik, kişinin kendini iyi hissetmesi ve özgüveni için temel oluşturuyor. Bu yaklaşım, "bir toplum ve topluluk açısından her bir bireyin aynı duruma gelmesi kalitenin ön koşulunu oluşturur" anlamı çıkmamalıdır. Ancak kaliteli insan ögesinin buradaki rolü vurgulanmaktadır.

“**Değişin ya da yok olun**” temel ilkesini savunan Moller, değişimi gerçekleştiremeyenlerin belli bir süre daha varlıklarını sürdüreceklerini, ancak değişime karşı koymanın yok olmayı engelleyemeyeceğini savunuyor. Değişimin kısa vadede olumsuz sonuçlar doğuracağını vurgulayan uzman, işletmelerin önce olumsuz sonuçlara katlanıp, değişimi anladıktan sonra ortaya çıkan fikirlerle gelen güzel sonuçları göreceklerini savunuyor, şirketlerin kaliteye daha da önem vermesi gerektiğini belirtiyor.

Moller, Türkiye’de çalışanlara fazla yatırım yapılmadığını düşünüyor. Yönetenlerle çalışanlar arasında koşullar açısından çok büyük farklar olduğunu söyleyen Moller, “Kimi yöneticiler birinci dünyada yaşarken, pek çok çalışanın üçüncü dünyada yaşadığını görüyoruz. Bu yüzden Türkiye’ye gelişmekte olan bir ülke demek doğru olur mu bilmiyorum” diyor. Türkiye’de yöneticilerin genelde kontrolü ellerinde tutmaktan hoşlandığını ve fazla hiyerarşik davrandığını belirten Moller, bu düşünce tarzının değişmesi gerektiğini vurguluyor (Akbay 1996b).

Bir başka kalite uzmanı Keki R. BHOTE, işletmelerin Toplam Kalite Yönetimindeki (TKY) başarıyı sağlayacak 12 unsurun hepsine eşit derecede önem vermeleri ve bunları uygulamaları durumunda başarıya ulaşabileceklerini savunuyor. Bu unsurlar yönetim, organizasyon, sistemler, ölçüler, araçlar, müşteriler, tasarım, çalışanlar, hizmetler, saha, üretim ve sunanlar olarak sıralanıyor (Akbay 1996a: 16).

Buradan da anlaşılacağı gibi, artık sektörler ve işletmeler bazında toptan kalite yönetimi anlayışları belirleyici olmaktadır: Bu anlayış, şirketlerin üretimden pazarlamaya, müşteri ilişkilerinden personele kadar her birimde kaliteyi yakalaması olarak tanımlanmaktadır. Toplam Kalite Yönetimi’nde yöneticilik **dışında kalite mühendisliği** de ön plana çıkmaktadır. Artık aranan, üretim için gerekli malın ve ekipmanın sağlanmasından üretimin son aşamasına kadar kalitede güvence yaratılması, bu çerçevede **kalite güvence mühendisliğinin** yaratılmasıdır.

Dünya çapında uygulanmakta olan TKY sistemlerini eleştiren Moller ise, TKY’nin uygulandığı durumların %97’inde çeşitli nedenlerden dolayı başarısızlığa uğrandığını belirtiyor. Bunun üst yönetimin katılım eksikliği, entegrasyon azlığı, çalışanların istekli olmaması ve insan boyutuna yeterince özen gösterilmemesinden kaynaklandığını söyleyen Moller, insan boyutunun daha çok vurgulanması gerektiğini belirtiyor.

İnsan faktörünün kalitenin temel unsuru olduğunu düşünen Moller’e göre, bu yaklaşım kalite anlayışını güçlendirirken, çalışanlarının kişisel gelişimini sağlamak ve takım ruhu oluşturmak gibi bazı ortak değerler

yaratıyor. “Her türlü kalitenin temelini kişisel kalite oluşturur. Kişisel kalite, tutum ve davranışlarınız, verimliliğiniz, kendinizi iyi hissetmeniz ve özgüveniniz için esastır” diyen Moller, herkesin kendi çapında, gurur duyacağı bir kalite düzeyine ulaşması gerektiğini düşünüyor (Akbay 1996b).

Bunu paylaşan bir görüşü dile getiren Doğal CÜCELOĞLU, *İçimizdeki BİZ “Kalite Bilincinin Temeli”* başlıklı kitabında, "Kalite yaşamın tümünü kapsayan bir görüş, bir tutum, bir bilinçtir. Bu bilinç bireyin kafasını, kalbini ve cebini bir bütünlük içinde yönetirse, yaşamda kalite oluşur. Kalite bilincinin kökleri ailede yatar. Zamanla iş yaşamında kendisini göstererek, tüm toplumu kapsar. Konfüçyus’un şu sözlerine kulak vermeliyiz: ‘Dünyadaki güzel karakterlerini göstermeyi isteyen eskiler, önce devletlerini bir düzene koymaya çabaladılar. Devletlerini düzenlemek isteyenler, önce evlerine çeki düzen verme gereğini gördüler. Evlerini düzene koymak isteyenler, önce kişiliklerini terbiyeden geçirmeleri gereğini anladılar" diyor (Cüceloğlu 1997: xii).

Görüldüğü gibi kalite konusunda farklı yaklaşımlar ve ekoller olsa da, bunların hiçbiri kalite konusunun önemini azaltmıyor, tersine konuyu daha iyi temellendirme çabaları olarak ortaya çıkıyor. Kalite konusu, yukarıda sıralanan diğer unsurlar gibi, bugün ve sonrasında işletmeler ve kurumlar bazında girişilecek yeniden yapılanma çabalarında yol gösterici en önemli bileşenlerden biri olarak ortaya çıkmaktadır. Kurumun tüm organizasyon şemasının oluşturulmasından, en alt düzeyden tepeye kadar (bu hiyerarşi anlamında değil) tüm insan kaynaklarının örgütlenmesine kadar tüm süreçlerin *kalite merceğinde* biçimlendirilmesi artık kaçınılmazdır.

Yani kalite, günümüzde, değişimin itici unsurlarının en önemlilerinden birisidir. Anlatılanlardan görülebileceği gibi, şimdilerde kalitenin kavranışı, hedef kitleyi ilk sıraya oturtarak, işletme ve kurum yönetimlerini, bunların yönetim ve yapılanma stillerini, kurumsal ve yönetsel davranışlarını, organizasyon yapılarının yanı sıra insan kaynaklarının örgütlenmesini kökten değiştirmeyi hedeflemektedir.

Kalite olgusunun bugün sektörümüz ve başta da onun eğitim kurumları açısından önemli olduğunu ayrıca vurgulamaya gerek bile yoktur. Cüceloğlu’nun da vurguladığı insan düzlemindeki kalite önem kazanmaktadır. Bu nedenle de bunu sağlayacak eğitim, aileden başlayarak tüm aşamalardaki, bu arada *üniversitelerdeki eğitim, bu olguyu hesaba katmak zorundadır*. Yaşamın tüm alanlarında, hizmetin olduğu her yerde olduğu gibi, *ISO 9002 – ISO 14001 uluslararası kalite belgesi her fakülte ve bölüm için de zorunlu olmalıdır*.

YÖK SİSTEMİNİN ELEŞTİRİSİ

İçinde Yaşanılan Koşullar – YÖK Sistemi – Yanlışlar ve Yaralanmalar

Toplumsal belleği güçlü olmayan bir toplum olduğumuz sıkça söyleniyor. "Canım onları unutam" ya da "bunların üstüne bir sünger çekelim", "onlar geride kaldı" eğilimi bizde güçlüdür. Son yıllarda da “yeni” ve “beyaz bir sayfa açma” modası başladı. Ancak insan beyni bilgisayar değil ki, “delete” tuşuna basınca ve çöp sepetini boşaltınca bilgiler uçsun gitsin... Hele bazı şeyleri, daha iyiyi ve güzeli yaratmak adına unutmamak gerekiyor... Üniversite konusunu tartışırken, 1923’ü, 1933’ü, 1961’i ve 1981’i unutmamalıyız. Hele hele şu an içinde yer alınan ve temelleri 1981 yılında atılan koşulları unutmamak gerekmez mi?

6 Kasım 1981 yılında yürürlüğe giren YÖK Yasası, tasarı durumunda ve yürürlüğe girdikten sonra ülkemizde en çok tartışılan yasalardan birisi olmuştu. Ayrıca bu yasa ve ilgili mevzuat o kadar çok değiştirilmiştir ki, dönem dönem üniversitelerde bir "işlerlik bunalımı" yaratmış, unvanlarda, sınıf geçmelerde v.s. farklı statüler yaratmıştır. O nedenle eğitim konusunun tartışıldığı bir platformda, YÖK ile yaratılan, yaratılmak istenen düzeni unutmak doğru olmaz. Bir sorgulama gereklidir ve yararlıdır. Ancak burada ayrıntıda ve tarihsel süreci, 18 yılı adım adım kapsayan bir eleştiri yapılacak değildir.

Ancak bu sorgulama yapılırken, olağan olmayan dönemin iktidarının kendisine hak gördüğü bir yeniden düzenlemenin ve mecra değişiminin hangi uluslararası konjonktürde yapıldığına da bakmak gerekiyor. Aslında eğitim, toplum adına girişilmiş bir değiştirme eylemidir. Bu nedenle zamanın erki, yüksek öğrenimi kendi niyetleri doğrultusunda bir mecraya sokarak yeniden biçimlemeye girişmiştir.

Yapılan mecra değişikliği, 1980’li yıllarda

- Dünyada temsili demokrasinin yerini katılımcı demokrasiye bırakma yoluna girdiği,
- Başta temel insan hakları konusu olmak üzere özgürlükler konusundaki duyarlılığın güçlendiği,
- Merkeziyetçiliğin yerine yerelleşme eğiliminin güçlendiği,
- Sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçişin yaşandığı,
- İşgücü ağırlıklı teknolojinin yerini yüksek teknolojinin aldığı,
- Bilimsel-teknolojik gelişmelerin artık gündelik yaşamımızı bile doğrudan etkilemeye başladığı

bir dünya konjonktürü içinde YÖK tarafından üniversitelerimize dayatılmıştır... Bu yapılırken toplumun eğilimleri ile evrensel yönelişler ne oranda gözetilebilmiştir? Gözetilmek istenmiş midir? İstenmediği ortadadır... Çünkü YÖK Yasasında ne özerklik, ne demokratik katılım, ne bilimsel özgürlük sağlanmıştır. Ne de dünya ölçeğindeki teknolojik patlamayla entegrasyon projesi ortaya konabilmiştir. Ne de güçlenen yerelleşme eğilimi gözetilebilmiştir. Tersine, yasada ağırlık kazanan kural, "birörnek üniversite" ve "hiyerarşi"dir.

Üniversiteler, söylediklerinin siyasal iktidarların hoşuna gitmesi kaygısını taşıyan kurumlar değildirlere. Bilim adamının da zamanın iktidarına hoş görünme diye bir kaygısı olamaz, olmamalıdır. Ama yasa üniversite ortamını buna zorlamıştır.

Hemen söylemek gerekir ki, yasa, adından da anlaşıldığı gibi, öncelikle öğretim yasasıdır. Yasanın öğretim üyelerine bakış açısı, yalnızca onların "eğitimsel görevlerine" yöneliktir. Yasada, öğretim üyelerinin araştırma, kitap yazma, yönetim, kariyer elemanı yetiştirme vb. görevleri unutulmuş benzemektedir. Türkiye'de üniversite, neredeyse yükseköğretimle özdeşleştirilmiştir.

Oysa, **öğretimden önce üniversiteyi üniversite yapan şey, her şeyden önce, bilimsel kuşkunun, araştırmanın, incelemenin evrensel tutkusunu kurumsallaştırmasıdır.** Hem insangücü hem de düşünsel düzeyde... Araştırma ve araştırmacılık ilkesi, çağdaş üniversitenin temelidir. Üniversitenin yalnızca öğretim yeri olması, üniversitenin yıkılması anlamına gelir... Ülkenin gereksinmesi olan mesleklere insan yetiştirme ve bu mesleklerin bağlı olduğu bilim dallarındaki çağdaş gelişmelere ayak uydurma hedefi, sözü edilen birinci hedefe varılırsa zaten kendiliğinden gelecektir.

YÖK gerçekten üniversite yaşamında köklü değişiklikler yapmıştır. Ancak, her köklü değişiklik bir reform değildir. O nedenle bu yasa bir reform yasası değildir. Çünkü bu yasayla her şeyden önce **özerklik parçalanmış** ve bu yolla yok edilmiştir. Prof. Dr. Erdal İNÖNÜ'nün dediği gibi, "Bilimsel özerklik, bilim adamının çalışmalarını yaparken bilimsel ölçütler dışında hiçbir koşulla, sınırlamayla karşılaşmamasıdır. Yani bilimsel alanda özgürce çalışabilmesi, düşüncelerini ortaya koyabilmesi, bu yüzden cezalandırılmaması, işine son verilmemesidir. Türkiye'de maalesef bunun tersi olmuştur". Yüksek öğrenimdeki aydın kadrolar, ne yazık ki, katı bir hiyerarşik düzen içine sokulmak istenmiş, bu da **bilim özgürlüğünü yaralamıştır.** Bu yönetim anlayışı, hiyerarşik ve otoriter eğilim, doğal olarak üniversite yaşamına **katılım yollarını tukamıştır.** Temsiliyet ise atamadan, dolayısıyla otoriteden güç almaktadır.

Araştırma görevlilerinin sözleşmeli eleman durumuna düşürülmesi, gelecek güvencelerini ortadan kaldırmış ve fakültelere bırakılan 2 yıllık atama yetkisi, bilimin **kaliteli insangücü kaynağını kurutmuştur.**

Yasa, **üniversite öğrencisine güvensizlik** üzerine oturtulmuştur. Eğitimde paralı döneme geçilmiş, öğrencilerin üniversite yaşamına katılım yolları tıkanmıştır.

Süreç içinde hem yasa hem de yönetmelikler o kadar çok değiştirilmiştir ki, üniversitelerde tam **bir işlerlik bunalmı** yaşanmıştır. Zaman içinde YÖK, kendi yarattığı sorunlarla uğraşan bir üst organa dönüşmüştür. Yüksek öğrenimin amacı, ilkeleri veya düzenine aykırı hareket edenler... Bu 3 ölçünün sınırı nerede başlar, nerede biter? Belli değildir. Ama buna **yaslanarak binlerce öğretim üyesi ve elemanı üniversitelerden koparılmıştır...**

Üniversiteler bilimsel anlamda küçülmekte, elemanları üniversitelerden kopmaktadır. Ama zamanın YÖK Başkanına göre bunların hiçbirinin YÖK'le ilgisi yoktur. Ona göre her şey iyi gitmektedir ve başarı oranları da son derece yüksektir. YÖK'ün daha sonra bilgisayar destekli olarak yaptığı araştırmalara göre ise, Ocak 1986 itibarıyla üniversitelerde görevli öğretim elemanı sayısı, 1982 yılında 18.850 iken, 22.385'e yükselmiştir.

Profesör sayısı ise, 1995'ten 1849'a düşmüştür. 3 büyük ildeki öğretim üyesi sayısı ise düşmektedir. Bu arada 7 tür profesörlük statüsü bu yıllarda oluşmuştur (kadrolu, kadrosuz, kadro zahiri, kadro işgalcisi, Cumhurbaşkanınca atanmayanlar, eski mevzuat profesörleri, sanatçı profesörler).

YÖK uygulamaları sonucunda, 27 üniversite olmuştu yaklaşık 100 üniversite, öğrenci kontenjanları şişirilmişti (%160 artış), nitelikli öğretim üyelerinin önemli bölümü üniversitelerden ayrılmıştı, kalanların bir bölümünde üniversiteye bir yan iş olarak bakma eğilimi güçlenmişti, akademik kariyer çekiciliğini yitirmişti, üniversitelerde araştırma yapma coşkusu azalmıştı, eğitimin kalitesi düşmüştü, öğretim elemanlarının ekonomik koşulları kötüye gitmişti, kitaplar basılamaz olmuştu, ilk ve orta öğrenimde kalite iyice düşmüş ve öğrenim birliği ilkesi dağılmaya başlamıştı...

7. Beş Yıllık Plan'da da yetersizlikler saptanıyordu: "Eğitim sisteminin yapılanmasından ve işleyişinden kaynaklanan sorunlar önemini korumaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı ve Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı'nın merkeziyetçi yapısı, alt birimler ve taşra teşkilatının hareket imkanlarının sınırlı olmasına ve karar alma sürecinin yavaş işlemesine yol açmaktadır. ... Altyapısı yeterince oluşturulmadan çok sayıda yeni yükseköğretim kurumunun açılması eğitim-öğretimin kalitesini olumsuz etkilemekte, öğretmen ve öğretim üyesi ihtiyacının karşılanmasında güçlüklerle yol açmaktadır. Öğretmen ve öğretim üyelerinin eğitim kurumlarına dağılımında dengesizlikler bulunmaktadır" (DPT 1995: 11). Bu ve diğer eleştirilere karşın sistemin tümüyle ters yönde geliştiği bilinmektedir.

Eğitimi konuşurken bunları unutmak olur mu?

Ama bilinmektedir ki, haklar mücadelesi yaşamın da demokrasinin de özünü oluşturur... Bilim yapma hakkını, bilim adamı olma hakkını, aydın insan ve aydın mühendis olma hakkını demokrasi ve özgürlükler mücadelesinden ayrı düşünebilir miyiz? Bugün üniversitelerin önlerindeki en önemli görevin bu olduğunu düşünüyorum...

Yalnızca birkaç rakamı vererek bu eleştiri bölümünü bitirelim:

- Bugün İsveç'in, Danimarka'nın, Fransa'nın, Belçika'nın kişi başına yıllık eğitim harcamaları 1.000 USD'nin üzerinde... Bizde mi? Yalnızca 39 \$... Mısır'ın bile gerisinde...
- Toplam bütçe içindeki payı yalnızca %2,8, gayri safi milli hasıla (GSMH) içindeki payı yüzde 0,84 olan yükseköğretim, neredeyse öğrencilerden alınan öğrenim ücretleriyle ayakta durmaya çalışıyor.
- Öğretim üyesi başına lisans programlarında 35, önlisans programlarında 46 öğrenci düşüyor.
- 1988'de üniversitelere araştırma ödeneği 10 trilyonla sınırlı tutulmuş... Bu rakam, bir ABD üniversitesinin yalnızca biyoteknoloji alanındaki araştırmaya tahsis ettiği miktara eşit...
- Gerek var mı artırmaya? Ya da artırmanın yararı var mı?

Şimdiye kadar her hükümet, şimdiki hükümet de dahil hepsi, YÖK sistemini değiştirmekten söz etti. Ama hiçbiri bunu yapmadı. Galiba yapamadı... Fakat tam da bu noktada, bir temel çelişkiyi ortaya koymak gerek: ***Ülkemizde, toplumun birçok alanı açısından gelinen bugünkü noktada "değişimin zorunluluğu ve kaçınılmazlığı ile, değişememe arasındaki" çelişki... Temel çelişki budur...*** Bizde değişimlerle ilgilenme yerine değişikliklerle ilgilenme eğilimi egemen... Doğramacı gidince her şey düzelmedi.

Öyle anlaşılıyor ki, ülkemiz yeni yüzyıla bu sistemle girecek... O zaman söylenenlerin burada kalma riski büyüyor...

EVRENSEL YÖNELİMLER – ÜLKE KOŞULLARI

Evrensellik ve Yerellik – Ülke Koşulları – Kurumsal Siyasallaşmanın Zararlı Etkileri – İç Koşullar/ Dış Koşullar Çatışması – Düzey Farklılıkları

20.08.1999 günlü gazeteler, milletvekili İsmail KÖSE'nin, 17 Ağustos depremiyle ilgili oturumda TBMM kürsüsünde bağıra bağıra, "Bilimin iflas ettiği bir noktadayız" dediğini yazılıyordu. Ama aynı gün emekli orgeneral Kemal YAVUZ da "Türkiye'de yönetim bitmiştir" diyordu. Bazı siyasilerin bilime, bazı kesimlerin de

sonuçta siyasilerin oluşturduğu yönetime bu bakışları yan yana getirilince ilginç bir tablo oluşuyor. Aslında biliniyor ki, bilimin iflas ettiği falan yok. Ancak TBMM çatısı altında bilime bu bakış, bir önemli noktaya ışık tutuyor.

Öte yandan bilimin ve teknolojinin ülkeye getireceği ekonomik katkılar son derece açıkken, bu konuda neden inatçı davranıldığını anlamak mümkün değildir. Belli ki, ülkemizde bilim adamları politikacılara meramını anlatamamaktadır, medyada sesini duyuramamaktadır. Ancak, ülkemiz açısından yaşamsal önem taşıyan bu ilişki kopukluğundan sadece politikacıları ya da medyayı tutmak da yanlış olur. Ne yazık ki, bilim ve teknoloji politikaları, üniversiteleri, akademisyenleri, bilim adamlarını temsil eden kurumların ve sivil toplum örgütlerinin gündemlerine de girememiştir. Bu yapıların gündeminde birinci dereceden sorumlu oldukları bilim yoktur, ama ikinci dereceden sorumlu oldukları diğer konular vardır. Oysa bilimin cılız ve yetersiz olduğu bir ortamda, bilimsel özerklik, akılcılık, demokrasi gibi kavramları yeşertmeye çalışmak ne kadar başarılı olabilir? (Öztürk 1999:5).

Ülkemizdeki birçok alandaki göstergenin iç karartan sonuçlarına karşın çok az alanda da olsa insanı ferahlatan sonuçlarla da karşılaşmaktadır. Bilim ve teknoloji alanında dünyada çıkan 4000'i aşkın üst düzey dergide yayınlanan yazılar, bilindiği gibi Institut for Scientific Information adlı ünlü kurum tarafından sınıflandırılır ve bilgi edinmek üzere ilgilenenlere kompakt disklerde sunulur. Science Citation Index'in anılan verilerine göre Türkiye'den kaynaklanan bilimsel yayın sayısı 1986'da 520 iken, bu rakam 1998'de 5150 olarak verilmiştir. Bu rakamla ülkemiz Güney Kore dışında Tayvan, Hong-Kong, Singapur ve Çin gibi ön sırada koşan "ekonomi kaplanları"nın önüne geçmiştir. Genişletilmiş SCI'da dünyada yayınlanan belge sayısı 1997 yılında 925.490, 1998'de ise 957.717 olarak verilmektedir. Bu rakamların içindeki payımız binde 4.6'dır. Bu gelişmelerin sonucunda bilimde mutlak sıralamamız, geçen yıl Arjantin ve Yeni Zelanda'yı geçerek 27.'liğe yükselmiştir (Baysal 1999, Onat 1999).

Bu olumlu ve olumsuz gelişmeler de göz ardı edilmeden, ülkemizde üniversite yaşamının yeni baştan dizaynı gerekmektedir. Bilimin ve bilgi üretiminin evrensel özelliği göz önüne alınarak ve ülkemizin özgün koşulları da kesinlikle iyi değerlendirilerek konuya eğilmek zorunludur. İstanbul Üniversite Öğretim Üyeleri Derneği tarafından bu konuda hazırlanan model (ÜÖÜD 1991) bu konuda göz önüne alınmaya değer. Ama bu çabaların içinde diğer pek çok yayının da (Örneğin TÜSİAD 1994, TÜGİAD 1998b) değerlendirilmesi yararlı olacaktır.

Öte yandan 7. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda eğitimin plan döneminde en öncelikli sektör olacağı vurgulanmaktadır. "İyi eğitilmiş genç nüfus 21'inci yüzyılda gerek ülkemizin rekabet gücünün artırılmasında gerekse AB'ye entegrasyon bakımından Türkiye'nin en büyük avantajı olacaktır. Bu çerçevede; laik, çoğulcu demokrasiyi özümsemiş, ulusal kültürü geliştirici, düşünme, algılama ve problem çözme yeteneği gelişmiş, dış dünyaya, evrensel değerlere ve yeni düşüncelere açık, kişisel sorumluluk duygusu ve toplumsal duyarlılığı gelişmiş, bilim ve teknoloji, üretimine yatkın ve beceri düzeyi yüksek insangücünün yetiştirilmesini sağlayacak bir eğitim politikası izlenecektir (DPT 1995: 23) denilerek, bir anlamda "evrensel ve ulusal sentezi" yapılmaktadır.

Haritacılık eğitimi de ele alınırken, uluslararası birikimler ve deneyimler ciddi biçimde değerlendirilmeli, ancak sektörümüzden ulusal düzeyde beklenenler, beklenti ve gereksinme farklılaşmaları doğru saptanmalıdır. Ne uluslararası alana gözlerimizi kapatabiliriz, ne de ulusal koşullara takılıp kalabiliriz. Nesnel bir bireşim bu işin doğasında vardır.

HARİTA MÜHENDİSLİĞİNDEKİ DEĞİŞİMLER

Son Yıllardaki Değişimlerin Anlamı – Yeni Değişimleri Anlamak – Zorunluluklarla Sıradanlıklar Çatışması – Aidiyet Duygusunun Sorumluluk Yansımaları

Harita sektörü açık bir sektör olarak, bilimsel ve teknolojik gelişmelerden en hızlı etkilenen sektörlerin başında gelmektedir. Ancak bu gelişmelerin sektörümüzde derinlemesine kavranmasında ve sektörel yeniden yapılanmanın parametrelerine dönüşmesinde yetersizliklerin olduğu söylenmelidir.

Nedir belli başlı gelişmeler? Son yıllardaki bazı çalışmalarda (Aksoy 1999, Yaşayan1991) bunlara değinilmiştir:

- Yapay uydularla konum belirlemedeki (GPS) gelişmeler
- Sayısal fotogrametrideki gelişmeler
- Bilgi sistemleri

Bu alanlarda ortaya çıkan gelişmeler, sektörde köktenci değişimleri kaçınılmaz kılarken, insan kaynaklarının niteliğinin yükseltilmesi konusunda da yeni çabaları gerektirmektedir. Çünkü gelişmeler sektörün mesleki temellerinde köklü değişimleri yaratmaktadır. En temel kural olan iki noktanın birbirini görme zorunluluğu, uydu teknolojisinin sunduğu olanaklarla değişmiştir. Gelecek yüzyılda beklenen yersel robotik özellikli aletler başka şeyleri değiştirecektir.

Öte yandan gelişen jeodezinin kullanıcıya dönük sonuç ürünü olan mekansal bilgi sistemleri, yığımsal veri kümelerinin işlenmesi ve değerlendirilmesi, yaratılan veri tabanlarından çok amaçlı ve çapraz bilgiler üretilmesi konusunda inanılmaz olanaklar sunmaktadır. Veri ve bilgi aktarımında İnternet olanağının açtığı pencereler bir başka inanılmaz fırsattır.

Yine uzaktan algılama sistemleri ile küçük ölçekli haritaların yapılr duruma gelmesi, başka süreçlerin başlangıcını müjdelemektedir. Yanı sıra mühendislik ölçmeleri alanındaki yaratıcılık, mesleki uygulama alanının zenginleşmesine katkı sağlamaktadır.

Uluslararası alanda ortaya çıkan ve ülkemizde de olumlu sonuçları yansıyan bu gelişmelerin yanı sıra, ülkemizin harita sektöründen beklentilerinde bir doygunluğa ulaşılmış değildir.

Yine kamu ölçmeleri, toprak politikaları, arazi ve arsa düzenlemeleri, hatta toprak reformu sektörümüzün güncel ve kamuoyuna dönük yüzü olarak önemini sürdürmektedir. Bu konularda ülke beklentilerinin karşılanamamış olması, konunun eğitim programlarında özel bir özenle ele alınmasını gerektirmektedir.

Sayılan konularda doygunluğa ulaşmak bir yana, yıllardır çözümlenemeyen sorunlara yenileri eklenmiştir. Eklenmektedir, eklenecektir. Gelişmeler bu eklenmeleri zorunlu kılmaktadır. Bir başka yanıyla da, biriken sorunların eski yöntemlerle çözümleri olanağı kalmadığı gibi yararı da kalmamıştır. Hem eski çözümleri yeni olanaklar çerçevesinde güncellemek, hem eski sorunları yeni koşullarda çözmek, hem de yeni uygulama alanlarını kucaklamak gerekmektedir. Bu tablo, kuşkusuz sektörün ödevlerini ağırlaştırmaktadır.

Sağlanan gelişmelere, yapılan hizmetlere, atılan adımlara karşın, kişiler unutulurak çıkarsamalar yapıldığında, dolambaçlı yollara başvurmadan sıralanabilecek sektörümüzdeki bazı eskimeler şunlardır:

- Mesleğe bakışımız eskimiştir... Hep içinden bakmaya çalıştığımız sektörümüze, biraz da dışarıdan ve hele hele de yukarıdan bakışlar sağlanamamaktadır...
- İnsan malzemesi eskimiş ve güncelliği yakalayamamaktadır...
- Kurumların “teşkilat” yasaları ve şemaları çok eskimiştir... Gereksiz şişkinlikler göze batarken, gerekli boşluklar da göze batmaktadır...
- Kurumlar, onların genel yönetim örgütlenişi içindeki konumlanışlarının yanı sıra onların sektör içi konumlanışları, birbirleriyle olmayan ilişki modelleri eskimiştir...
- Sektör içi yetki dağıtım anlayışları ve mekanizmaları eskimiştir... Yetersiz yetkililik, liyakata değil sadakata dayalı yetkililik ağırlığını sürdürmektedir...
- Sektör içi iletişim mekanizmaları eskimiştir... Katılım yaşam alanı bulmaya çalışmaktadır...
- Organizasyon yaklaşımlarımız eskimiştir... Yeniyi ve farklıyı yaratma yerine alışkanlıkları sürdürme, kendini yineleme yaklaşımı egemendir...
- Eğitim izlenceleri, eğitimin örgütlenişi, eğitim kurumlarının birbirleriyle ilişkileri modeli eskimiştir...
- Eğitim kurumlarındaki unvan dağıtım modelleri ve alışkanlıkları eskimiştir...
- Özel sektör özel sektör olamadan kendisini eskitmiştir...
- Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası’nın, sektör örgütlerinin işleyişi ve işletilişi eskimiştir...
- Harita bilgilerini kullanma ve kullandırma mentalitesi eskimemiş, çağın gerisinde kalmıştır...
- Sektörün tüzel atlıkları fersudelenmiştir...

- Bunların bazılarını tartışamama mantığı da eskimiştir...
-

Bu yaklaşım doğru bulunmayabilir. Haksız bulunabilir. Sert bulunabilir. Gereksiz bulunabilir... Kuşkusuz sektörde bir şeyler değişmektedir. Ama bu yaklaşıma "biraz insafsızca" denecekse, bilinmelidir ki bunun nedeni, sektörle ilgili özelemlerin ve özelemlerimizin büyüklüğüdür.

Gelişmeler durmayacaktır. Bu nedenle biz de duramayız. Çeşitlenen ve farklılaşan uygulama alanlarına uyum yeteneği kazanmak, böyle bir refleksi kazanmak, eğitim sürecinde kazanılacak bir özelliktir. Yeni yüzyılda teknoloji her yıl yenilenir duruma gelecek. Bilgi her yıl birkaç katına katlanacak... Zorunluluklarla karşı karşıyayız. Fazla seçme olanağımız da yok... Uyum sağlayamadığımızda sıradanlaşmalar başlayacak... Sıradanlık, geleceği değiştirmenin önündeki en büyük engeldir.

YENİ BİR YAKLAŞIM YÖNTEMİ DEĞİŞTİRMEKLE OLANAKLI

Alışkanlıklar – Sıradanlıklar – Değişimden Korkma – Yeniye Yeniyle Yaratma – Görüntüyle Niyetler Çelişmesi – Yeni Cesaret

Ülke genelinde olduğu gibi, sektör bütününde de gelişmenin ve değişimin önündeki en büyük engeli alışkanlıklar oluşturmaktadır. **Alışkanlıklar, sektörü sıradanlaştırabilir. Kendini hep yeniden üreten, devingen bir sektör yaratmak, şimdilik özelemlerimizi süslemektedir. Alışkanlıkları ve sıradanlıkları aşmanın yolu değişimi üretmektir.** Ancak, değişim korkulması bir şeydir. Şimdikinden farklı bir sektörün aktörü olmak, bunun için ekstra çabaları gerektirecektir. Ağırlıklı yaklaşım, "Buna gerek var mıdır?" yaklaşımıdır. İşte yuvarlanılıp gidilmektedir... Böyle olunca kısır döngü başlar... Bu döngüden çıkmak ne kahramanlarla olanaklıdır, ne de sektörün gövdesini yok sayarak sağlanabilir.

Sun Tzu'nun dediği gibi bir birlik olmaya gereksinme var, çünkü, "İnsanlar bir kez birleştiler mi, cesurlar tek başına ilerleyemez, korkak olanlar ise tek başlarına geri çekilemezler".

Birlik olmaya ve sektörde bir değişimi başlatmaya eğitim sürecinden başlamak gerektiği genelde kabul edilecektir. O zaman öncelikle çözülmesi gereken bazı çelişmeler konusunda bir uzlaşma sağlama zorunluluğu vardır. Bugün göze çarpan en temel çelişmeler nelerdir?

1. *Eğitim sistemiyle, eğitim sisteminin ürünü ile, yani sonuçta biz mühendislerle, yaşadığımız ülke koşulları (= gerçekleri) ve evrensel yönelişler arasındaki çelişki*
2. *Bilimsel teknolojik devrimin gerekleri ile geleneksel yaklaşımlar arasındaki çelişki*
3. *Mühendis ve diplomalı olmakla aydın insan olmak arasındaki çelişki*
4. *Merkezi devlet yapısıyla yerleşmenin artan önemi, dolayısıyla ülke gereksinmeleriyle jeodezi bölümlerindeki benzeş eğitimler arasındaki çelişki*
5. *Ülke genelinde ve üniversite yaşamında demokrasi ile 21.yüzyılın eşliği arasındaki çelişki*
6. *Değişme zorunluluğunun ağırlığı ile değişememenin dayanılmaz hafifliği arasında çelişki*

Temel çelişkiler bunlar... Başka eklemeler de yapılabilir. Bu çelişkileri çözmeye kalkmadan, ders programlarında yapılacak değişiklikleri tartışmak yeterli olamaz, beklentileri karşılayamaz... Öte yandan, sektörde eğitim konusunu, üniversitelerin genel atmosferinden soyutlayarak ele almanın olanaksızlığı da bilinerek şu söylenmelidir: Eğitim çok daha geniş bir perspektifle ele alınmak, yeni bir yüzyıl vizyonuna yönlendirilerek tasarlanmak, yukarıda bazıları dile getirilmeye çalışılan parametreler denklemde doğru biçimde yerine konularak tartışılmak, evrensel yönelişler-ülkesel gerçekler ve beklentiler ilişkisi doğru kurularak modellenmek zorundadır. Eğitimde yapılacak değişiklikler en erken 15-20 yıl sonra sonuçlarını verecekse, o zaman 15-20 yıl sonrasının toplumsal yönelişleri konusunda da doğru kestirimler yapılarak, modelin bu beklentiler üzerinde kurgulanması gerekir. Bu kurgulamada, ülkemiz gibi geniş bir coğrafyada her üniversitedeki var olan tek tip eğitim anlayışının da gözden geçirilerek, planlanmış ve olgunlaştırılmış biçimde özgün konularda uzmanlık eğitimlerine yönelmek konusu da ciddiyle değerlendirilmelidir.

Tüm bunlar, eğitimin ciddi bir proje olarak ele alınmasını zorunlu kılmaktadır. Bu sempozyum, kanımca olsa olsa bir başlangıç olabilir. Ancak buradan çıkacak sonuçları 8. Harita Kurultayı'nda olgunlaştırmak üzere, tüm mühendislik bölümlerimizin ve mesleki eğitim birimleri ile sektör kurumlarının ve örgütlerinin katıldığı bir "Haritacılık Eğitimi Projesi" başlatılmalıdır. Aslında tek önerim budur. Olabildiğince geniş tabanlı ve olabildiğince katılımcı bir yaklaşımla ele alınacak bu proje ile bir değişim süreci başlatılabilir. Yaratıcı yeni bir cesaret bunu başarabilir... Yeni bir süreç, ancak yeni yaklaşımlarla ve yeni yöntemle olanaktır...

Bu yapılırken, eğitim konusunda bugüne değin yapılanlar, söylenenler ve yazılanlar iyi biçimde değerlendirilmelidir.

Eğitimde "etkin eğitim" dönemini hedefleyecek bu proje kararı verilmek zorundadır. Tersisi durumda her kurumun kendi başına kaldığı, birikimlerin ve deneyimlerin birbirine eklenemediği, önerilerin yapıldıkları yerde kaldığı bir döngü içinde kalmayı sürdürürüz. Bu döngüyle yeni yüzyıla adım atmak ise hiç kimseyi mutlu etmeyecektir.

ALINTI YAPILAN VE İNCELENEN KAYNAKLAR

ALTAN, Çetin, *2027 YILININ ANILARI*, Kaf Yayıncılık, Temmuz 1999, İstanbul, 72 s.

AKBAY, S. (a), *TOPLAM KALİTE YÖNETİMİNİN SIRRI*, Radikal Gazetesi, Yönetici Köşesi, 20 Kasım 1996.

AKBAY, S. (b), *TORPİL KALİTEYİ DÜŞÜRÜYOR*, Radikal Gazetesi, Yönetici Köşesi, 12 Aralık 1996.

AKMAN, Vedat, *GELECEK YÜZYILIN GÜNDEMİ, YENİ OYUNUN YENİ KURALLARI, GLOBALLEŞEN SERMAYENİN 21. YÜZYIL PLANI*, Rota Yayınları, İstanbul, 1. Basım Şubat 1999, 214 s.

AKSOY, Ahmet, *JEODEZİDE DEĞİŞİMLER*, Harita ve Kadastro Mühendisliği, Temmuz 1999, Sayı: 86, s: 40-60.

BALOĞLU, Zekai, 1990 *TÜRKİYE'DE EĞİTİM*, TÜSİAD Yayını, Temmuz 1990, 248 s.

BAYSAL, Bahattin, *2000'Lİ YILLARA GİRERKEN TÜRKİYE'DE BİLİM*, Cumhuriyet Gazetesi, 19 Nisan 1999, Pazartesi, Olaylar ve Görüşler Köşesi.

BUZAN, Tony, *AKLINI EN İYİ ŞEKİLDE KULLAN*, Arion Yayınevi, 1. Basım Aralık 1995, 221 s.

CBT (a), *21. YÜZYILDA BİLİM: YENİ BİR YÜKÜMLÜLÜK*, Çev. Rita URGAN, Cumhuriyet Gazetesi Cumartesi Parasız Eki, 14 Ağustos 1999, Sayı: 647, Sayfa: 9, 10, 15.

CBT (b), *BİLİM GÜNDEMİ-EYLEM PLANI*, Çev. Reyhan OKSAY, Cumhuriyet Gazetesi Cumartesi Parasız Eki, 14 Ağustos 1999, Sayı: 647, Sayfa: 15-16.

CÜCELOĞLU, Doğan, *İÇİMİZDEKİ BİZ "Kalite Bilincinin Temeli"*, Sistem Yayıncılık, 17. Baskı, Aralık 1997, İstanbul, xvi+301 s.

DPT, *YEDİNCİ BEŞ YILLIK KALKINMA PLANI (1996-2000)*, 25 Temmuz 1995 Tarihli ve Mükerrer 22354 sayılı Resmi Gazete,

GEISELLHART, Roland R.-ZERBST, Marion, *BELLEK GELİŞTİRME*, Evrim Yayınevi Yönetim Dizisi: 2, 2. Basım Kasım 1998, İstanbul, 224 s.

GORDON, Thomas, *E.Ö.E., ETKİLİ ÖĞRETMENLİK EĞİTİMİ*, Sistem Yayıncılık, 1. Basım Kasım 1996, İstanbul, 290 s.

HANÇERLİOĞLU, Orhan, *FELSEFE SÖZLÜĞÜ*, Remzi Kitabevi, 8. Basım, İstanbul 1993, 515 s.

KONGAR, Emre, *21. YÜZYILDA TÜRKİYE, 2000'Lİ YILLARIN TOPLUMSAL YAPISI*, Remzi Kitabevi, 21. Basım, İstanbul 1999, 725 s.

KÖKTÜRK, Erol, *HARİTA MÜHENDİSLİĞİNİN EĞİTİMDEN GELEN SORUNLARI*, Odanın Kuruluşunun 40. Yılında Harita Mühendisliği Paneli, HKMO Ankara Bölge Temsilciliği, 24 Aralık 1994, Ankara.

KÖKTÜRK, Erol, *HARİTA VE KADASTRO SEKTÖRÜNDE BİR YENİDEN DÜZENLEMENİN PARADİGMASI*, 6. Harita Kurultayı, 03-07 Mart 1997, Ankara

MANİSALI, Erol, *ÜNİVERSİTE HOCASI DEDİĞİMİZ İNSAN...*, Cumhuriyet Gazetesi, 11 Ağustos 1999, Çarşamba, Bıçak Sırtı Köşesi.

ONAT, Altan, *BİLİMDE DÜNYA ORTALAMASINDAN HIZLI İLERLİYORUZ*, Cumhuriyet Gazetesi, 18 Mayıs 1999.

ÖZEN, Haldun, *Prof. MACİT ERBUDAK ANISINA, HARİTA VE KADASTRO MÜHENDİSLİĞİ EĞİTİMİNE BAKIŞ PANELİ*, Harita ve Kadastro Mühendisliği, 1989, Sayı: 65, s: 4-37.

ÖZTÜRK, Mehmet, *BİLİMLE BİLGİYE, BİLGİYLE DAHA GÜZELE...*, Cumhuriyet Gazetesi Cumartesi Parasız Bilim ve Teknik Eki, 31 Temmuz 1999, Sayı: 645.

TANİLLİ, Server, *YARATICI AKLIN SENTEZİ-FELSEFEYE GİRİŞ*, Adam Yayınları, Dördüncü Basım: Şubat 1998, İstanbul, 481 s.

TANİLLİ, Server, *FELSEFEYLE UYANMAK*, Cumhuriyet Gazetesi, 18 Haziran 1999, Cuma, Bir Bakıma Köşesi.

TMMOB, *TMMOB MÜHENDİSLİK MİMARLIK KURULTAYI-MÜHENDİSLİK VE MİMARLIK MESLEKİ DAVRANIŞ (ETİK) KURALLARI (İlk Taslak)*, TMMOB, Nisan 1999, 45 s.

TÜGİAD (a), *CUMHURİYETİN 100. KURULUŞ YILDÖNÜMÜNE DOĞRU GENÇ VİZYON ARAYIŞLARI: EKONOMİK YAPISAL DÖNÜŞÜMLER*, TÜGİAD Yayını, Ekim 1998, İstanbul, 88 s.

TÜGİAD (b), *CUMHURİYETİN 100. KURULUŞ YILDÖNÜMÜNE DOĞRU GENÇ VİZYON ARAYIŞLARI: SOSYAL YAPISAL DÖNÜŞÜMLER*, TÜGİAD Yayını, Ekim 1998, İstanbul, 73 s.

TÜSİAD, *TÜRKİYE'DE VE DÜNYADA YÜKSEK ÖĞRETİM, BİLİM VE TEKNOLOJİ*, Hazırlayanlar: Kemal GÜRÜZ, Erdoğan ŞUHUBİ, A.M. Celal ŞENGÖR, Kazım TÜRKER, Ersin YURTSEVER, Yayın No. TÜSİAD-T/94, 6-167, Haziran 1994, 341 s.

TÜSİAD, *TÜRKİYE'DE MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİMİN YENİDEN YAPILANDIRILMASI*, Yayın No. TÜSİAD-T/99-2/252, İstanbul, Şubat 1999, 130 s.

ÜÖÜD, *ÖZERK DEMOKRATİK ÜNİVERSİTE MODELİ*, Üniversite Öğretim Üyeleri Derneği İstanbul Yayını, 1991, 26 s.

YAŞAYAN; Ahmet, *2000'Lİ YILLARDA HARİTACILIK*, III. Harita Kurultayı, TMMOB Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası, 28 Ocak-1 Şubat 1991, Ankara, s: 149-157.